

72 70

Պատկերներ բոլոր շերտերի, միացե՛ք

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

ՀԵՄԿՈՄԿՈՒՄ (Բ) ԸԶՈՎ-ՍԵՎԾՈՎՅԱՆ
ԵՌԱՋԻՆ ԿՈՒՍԿՈՆՖԵՐԱՆՍՈՒՄ

3572

Ը-40

ԿՈՒՍՀՐԱՏ— ՌՈՍՏՈՎ-ԴՈՆ — 1934

329.15.81/98-91/
Ե-40
Բ. Պ. ՇԵԲՈԼԴԱՅԵՎ

Հրդեհաշիջման ծախսերի, միացնել

23 SEP 2006

329.15.81/98-91/

1 DEC 2009

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ

ՀԱՄԱԿՈՄԱՆՈՒՄ (Բ) ԱԶՈՎ-ՍԵՎԵՐՈՎՅԱՆ

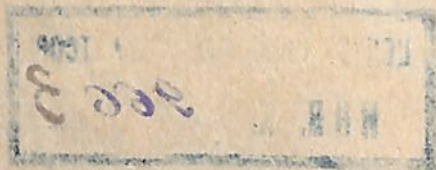
ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՒՍԿՈՆՖԵՐԱՆՍՈՒՄ

ԿՈՒՍԱԿՈՆՖԵՐԱՆՍՈՒՄ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՌՈՍՏՈՎ-ԴՈՆ 1934

7270

13.07.2013

43388-63

Отв. по выпуску В. ЦОВЯН

Тех. ред. О. ТЕР-ДАВЫДОВ
Сдано в набор 26-1-1934 г.
Партиздат г. Ростов и Д. Издан 596
Формат бумаги А5 148х210/16
Уполкрайлит № В-420

Подписано в печать 5-11-1933 г.
Объем 4,5 печ. листе.
Знаков в одном печат. листе 38588
Заказ 515
Тираж 2000 экз.

Типография им. „Стачки 1902 года“ СКПТ в г. Ростове на Дону

1. ՍՏԱԼԻՆԻ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ԼԵՆԻՆԻ ՊԼԱՆԸ ՀԱՂԹԱՆԱԿԵՑ

Ընկերներ, Լենինը տնտեսական շինարարության մեր ներքին խնդիրները յերբեք չեն համարում միայն մեր կուսակցության, միայն մեր լերկրի խնդիրներ, այլ համարում են նրանց, վորպես միջազգային պրոլետարական հեղափոխության վնասական խնդիր: Սա բոլորովին պարզ յերևում է Լենինի այն խոսքերից, վոր մեջ բերեց ընդ Ստալինը կուսակցության 16-րդ համագումարին.

«Այժմ միջազգային հեղափոխության վրա մեր գլխավոր ներգործությունը մենք ցույց ենք տալիս մեր առնչական քաղաքականությամբ: Բոլորը Ռուսաստանի խորհրդային հանրապետության վրա յեն նայում, աշխարհի բոլոր յերկրների բոլոր աշխատավորները, առանց վորև բացառության և առանց վորևև չափազանցության: Դրան մենք հասել ենք... այս ասպարիզում պայքարը փոխադրված է համաշխարհային մասշտաբով: Կվճոենք այս խնդիրը—այն ժամանակ միջազգային մասշտաբով մենք կշահենք անկասկած և վերջնականապես»: (Լենին, հատոր 26, էջ 410—411):

Ամենից առաջ, Լենինը և Ստալինը միշտ և ամենուրեք հանդիսանում են միջազգային պրոլետարական հեղափոխության առաջնորդները և միշտ համարել են մեզ—խորհրդային Միությունը, մեր կուսակցությունը—վորպես միջազգային բանվորական շարժման հաղթածային բրիգադ: Յեվ այժմ խորհրդային հանրապետության նշանակությունը, Ռուսաստանի ներկա դարաշրջանի նշանակությունը, ինչպես ասել է Լենինը, «համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխության, վորպես

միասնական պրոցեսի տեսակետից» կայանում ե նրանում, վորպեսզի գործնականապես փորձվի և ստուգվի պետական իշխանությունն իր ձեռքը վերցրած պրոլետարիատի քաղաքականությունը մանր բուրժուական դասակարգերի հանդեպ, ստուգվի, կուտակվի պրոլետարիատի կողմից գյուղացիությանը և մանր բուրժուական խավերին ղեկավարելու փորձը պրոլետարիատի ղեկատուության ժամանակ:

Յեւ ահա, փոչ միայն ներքին պայմաններից յենելով, այլ մոլորաստանի պրելետարական հեղափոխության միջազգային նշանակությունից, միջազգային պրոլետարական հեղափոխության շահերից յենելով ե, վոր Լենինը, իսկ նրա հետ միասին ամբողջ կուսակցությունը նախագծեցին սոցիալիզմի կառուցման հանձարեղ ծրագիրը մեր յերկրում, ուր բանվոր դասակարգն իր ձեռքը վերցրեց իշխանությունը:

Լենինի մեծ ծրագրի նպատակն եր բանվոր դասակարգի և գյուղացիության դաշինքն ամրացնելու միջոցով պահպանել պրոլետարիատի ղեկատուութան, մեծագույն խնայողության միջոցով ստեղծել սեփական ծանր արդյունաբերություն, ելեկտրիֆիկացիայի յենթարկել յերկիրը, և, ինչպես ինքն ե արտահայտվել, գյուղացիական, խղճուկ ձիւղց նստել ծանր արդյունաբերության ձիւղ վրա: Յեւ այն ժամանակ, խոշոր գյուղատնտեսության առավելությունները ցույց տալու հիման վրա, անհատական, ցածր ու ցրիվ, մանր գյուղացիական տնտեսությունը փոխադրել խոշոր, կոլեկտիվի տնտեսության—կոլեկտիվացման ուղու վրա: «Պրոլետարիատի ղեռը,—ասում ե Լենինը,—այնպիսի յերկրում, ինչպիսին մոլորաստանն ե, կայանում ե նրանում, վոր նա ղեկավարի այս մանր տնտեսությունները անցումը համայնացված կոլեկտիվ աշխատանքին: Սա տեսականորեն անկասկածելի յե: Այս անցումը մենք շուտիւ ենք մի ամբողջ շարք որենադրական ակտերով: Բայց բանը որենադրական ակտերի մեջ չե: Յեւ մենք գիտենք, վոր դա կարելի յե ապահովել, յերբ ունենանք ուժեղ, խոշոր արդյունաբերություն, մի արդյունաբերություն, վորն ընդունակ լինի տալու այնպիսի բարիքներ, վորոնք գործնականում կապահովեն այս խոշոր տնտեսության ստեղծումը»: Հիշում եք, վոր Լենինը կոպերնիկայի, կուլտուրական հեղափոխության, պետապարատի մասին գրած իր վերջին հոդվածներում մատնանշել ե նաև մի շարք լրացուցիչ միջոցներ, վորոնք անհրաժեշտ են այս ամենադժվարին խնդիրը—մանր գյուղացիական տնտեսությունը խոշոր, կոլեկտիվ տնտեսության վերածելու

խնդիրը լուծելու համար: Այս բոլոր միջոցները պետք եր նախապատրաստելն և լուծելն գյուղացիությունը կոլեկտիվն ուղու վրա ղեկու հնարավորության հարցը:

Լենինի հանձարեղ ծրագիրը—խորհրդային իշխանությունը, պլուս ելեկտրիֆիկացիա, պլուս Լենինի կոպերնիկայանը—այդ ըստ ելության մեր կուսակցության այն գլխավոր գիծն ե, այն հիմնական քաղաքական գիծը, վորն արտացոլվեց նաև առաջին հնգամյակում, վորի շուրջը տեղի ունեցավ հիմնական պայքարը մեր կուսակցության մեջ և նրանից դուրս: Յեւ հատկապես ընկ. Ստալինն եր, վոր անհաշտելիորեն մինչև վերջը պաշտպանեց այս գլխավոր գիծը Լենինից հետո յեղած ամբողջ ժամանակաշրջանի ընթացքում. թույլ չտալով փոչ մի թեքում, փոչ մի խեղաթյուրում պրոլետարական ղեկատուության, գյուղացիության հետ յեղած դաշինքի այս հիմնական հարցերում:

Վոչ բոլորն են իմանում, թե ինչպես դժվար եր պայքարը այս լենինյան պլանի, այս լենինյան քաղաքականության իրագործման համար. վոչ բոլորն են իմանում, վոր ընկ. Լենինի մահվանից հետո, նրա լավագույն աշակերտ ընկ. Ստալինը ստիպված յեղավ հսկայական պայքար մղել կենտկոմի ներսում յեղած ամեն գուճի և ռանգի ուղորտունիստների դեմ, սկսած Տրոցկուց, Զինովյեվից, Կամենևից և վերջացած Բուխարինով, Ռիկովով, Տոմսկով և ուրիշներով: Յեւ վորովհետեւ ընկ. Ստալինը անդրդվելիորեն պաշտպանեց լենինյան գլխավոր ծրագիրը, լենինյան ձիւղ գիծը, ամենից առաջ, մի յերկրում սոցիալիզմի կառուցման հնարավորության հարցում, հենց դրա համար ել կուսակցությունը հավաքմովեց ընկ. Ստալինի շուրջը, լավագույն լենինիստները միացան ընկ. Ստալինի շուրջը յերկաթյա ողակում, և հենց դրա համար եր, վոր ջախջախվեցին թե տրոցկիզմը և թե աջ ուղորտունիստական տեսությունները, հենց այդ եր պատճառը, վոր Ստալինը դարձավ մեր կուսակցության, բանվոր դասակարգի և ամբողջ միջազգային պրոլետարական շարժման ճանաչված առաջնորդը:

Միայն շնորհիվ նրան, վոր Ստալինը պաշտպանեց և զարգացրեց լենինյան ծրագիրը, մեր կուսակցությունը ղեկավորեց 17-րդ կուսկոնֆերանսին և 17-րդ համագումարին այն մեծագույն հաղթանակներով, վոր նա ձեռք բերել թե ինդուստրացման և թե կոլտնտեսային շինարարության ասպարիզում, ինչպես նաև կալիտալիստական դասակարգերը և, ամենից առաջ, կուլակությունը ջախջախելու ասպարիզում:

Միայն նրա համար, վոր իրագործվեց այս պարզ, բայց միևնույն ժամանակ իր խնդիրներով հանձարեղ և վիթխարի պլանը, միայն նրա համար, վոր նրա իրագործումը գտնվում եր ընկ. Ստալինի ամուր ձեռքերում, այդ իսկ պատճառով մեզ հաջողվեց լուծել մանր անհատական գյուղացիական տնտեսությունը կոլտնտեսությունների գծի վրա դնելու, համատարած կոլեկտիվացումն իրագործելու ամենագլխավոր խնդիրը, հաջողվեց ստեղծել, հաստատել խորհանտեսային հողագործություն սեկտոր, ստեղծել աշխարհումս ամենախոշոր և միակ սոցիալիստական հողագործությունը:

Յեվ միայն նրա համար եր, վոր առաջին հնգամյակում մենք մեր յերկրում ստեղծեցինք իր տիպով միակ սոցիալիստական տնտեսություն, միակ թե արդյունաբերություն և թե գյուղատնտեսություն տեսակետից: Խոշոր համայնացրած տնտեսությունը դարձավ մեր սոցիալիստական եկոնոմիկայի բաղան, հիմնական ձևը:

Յեվ դրա համար, ընկերներ, գյուղացիությունը, վորը բոլոր նախորդ հեղափոխություններում հանդիսացել և պահպանողական, ռեակցիայի և հին կարգերի վերականգնման ուժ, այժմ դարձել և խոռհրդային իշխանություն, սոցիալիստական շինարարության ամուր հենարան, դարձել և կոլսոցային գյուղացիություն: Սրանում և, ընկերներ, բանվոր դասակարգի, մեր կուսակցության համաշխարհային - պատմական հաղթանակները, սրանում և ընկ. Ստալինի, վորպես Լենինից հետո յեղած մի ամբողջ եպոսայի, մի ամբողջ ժամանակագրացին — անդասակարգ սոցիալիստական հասարակակարգի կառուցման առաջնորդի յեվ թեորեսիկի համաշխարհային պատմական դերը:

Վերջին տարին — 1933 թիվը — ցույց տվեց, վոր մեծագույն հաջողությունները, մեծագույն հաղթանակները ձեռք են բերված անհատական գյուղացիության կոլեկտիվ արտադրության ուղու վրա կանգնելու շնորհիվ, վոր այս գործը հաստատուն և և վերջնականապես ամրապնդված: Քանի վոր հենց 1932 թվին և 1933 թվի սկզբներում եր, վոր հայտնաբերվեցին այն բացասական յերևույթները, վորոնք մենք սովորեցինք ընդունել, անվանել հակահեղափոխական սարսափ, վորը կազմակերպված եր կուլակության միացորդների կողմից մեր յերկրի մի շարք ռայոններում, համատարած կոլեկտիվացման ռայոններում. այդ սարսափը հանդիսանում և դասակարգային պայքարի նոր ձևն արդեն կոլսոցների և սովկոզների բաղայի

վրա, մի պայքար, վոր գլխավորում և կազմակերպում ելին կուլակություն, սալիտակ-գվարդիականների միացորդներն արտասանանից ստացված ուղղակի ցուցմունքներով և առաջադրանքներով: Յեվ այն, վոր 1933 թվին Ուկրայինան, Ներքին Վոլգան, Հյուսիսային կովկասը և այլ ռայոնները գյուղատնտեսություն ասպարիզում դուրս յեկան վոմանք մեծ, վոմանք ել փոքր հաջողություններով — դա ցույց տվեց պրոլետարական հեղափոխության, մեր այն տնտեսական նյութական աղբյուրների, մեր այն կադրերի հզորությունը, վոր մեր կուսակցությունը կուսակեց ծանր արդյունաբերության հիման վրա, — վոր այս բոլորը թույլ ե տալիս մեզ ամենակարճ ժամանակամիջոցում հաղթահարել գյուղի աշխատանքում յեղած թերությունները և կոլսոզների, սովկոզների դեմ մղվող դասակարգային պայքարի այս նոր, հատկապես սուր կերպարանք ընդունող արտահայտությունները:

Յես կարծում եմ, վոր մեզանից յուրաքանչյուրին այժմ բոլորովին հայտնի յե, վոր յեթե մենք անցյալ և այս տարի չունենայինք այնպիսի քանակությամբ արակտորներ, կոմբայներ, ուրիշ աղբյուրներ և միջոցներ, վորպիսին ունի այժմ մեր պետությունը, մեր կուսակցությունը, ապա հեշտ չեր լինի մեր յերկրում գլուխ բերել կոլսոզներ և սովկոզներ ստեղծելու և ամրապնդելու գործը: Հատկապես վերջին քաղաք, վերջին սարին հանդիսացավ կոլսոզների յեվ սովկոզների կենսունակությունը վերջնականապես ստուգելու, պրոլետարական հեղափոխության, լենինյան ծրագրի անցկացման շնորհիվ կուսակված նրա աղբյուրների հզորությունն ստուգելու սարի: Նրա համար ընկ. Ստալինը իր վերջին քուլցի մեջ, ինչպես միշտ, շատ կարճ ձևակերպում և այս մեծագույն հաղթանակները: Նա ասում և. «արդյունաբերության հարցը լուծված և, գյուղատնտեսության հարցը, գյուղացիական-կոլսոցային հարցը, ամենագլխավորին հարցը, կարելի յե արդեն լուծված համարել» (Ստալին):

Այս խոսքերի մեջ մեծագույն հաղթանակների արդյունքներն են անփոփոխ, անփոփոխ են արդյունքները այն բոլոր ահեղ մարտերի, դասակարգային կռիվների և համառ աշխատանքի, վոր անց և կացրել մեր կուսակցությունը, մեր յերկրի վողջ բանվոր դասակարգը վերջին շրջանում: Յեվ մեր յերկրում սոցիալիզմի կառուցման այս հաջողությունները հանդիսանում են մի այնպիսի մեծ ուժ, վորը համախմբում և բոլոր յերկրների բանվոր դասակարգին, վորը մոբիլիզացիայի յե յեն-

Թարկում նրանց ուժերը միջազգային հեղափոխութեան գործի համար: Այս հաղթանակների դերն անսահման է, համաշխարհային պրոլետարական հեղափոխութեան խնդիրների շուրջը ամբողջ աշխարհի բանվոր դասակարգին կազմակերպելու և համախմբելու համար: Վորովհետև բանվորն ունի ուղղակի պատասխան այն հարցին, վորն առաջ նրա համար վճռվում էր միայն տեսականորեն—այդ սոցիալիզմի կառուցման հնարավորութիւնն է վոչ թե ընդհանրապես, այլ մի յերկրում, իր սեփական, տվյալ յերկրում: Ավելին. ամբողջ աշխարհի բանվոր դասակարգն արդեն ունի մեր սոցիալիստական շինարարութեան գործնական փորձ, նա կարող է կշռել այս շինարարութեան գծավորութիւնները, նրա հաղթանակները, նա կարող է համեմատել մեր յերկրի — սոցիալիզմի յերկրի — աշխատավորների դրութիւնն այն դրութեան հետ, վորի մեջ գտնվում է անընդհատ ճգնաժամ ապրող կապիտալիստական յերկրների բանվոր դասակարգը: Հենց դրա համար է, վոր մեր հաջողութիւններն այնպիսի մեծ ուժ են հանդիսանում, վորն առաջ է մղում միջազգային պրոլետարական հեղափոխութեանը, մոտեցնում է այն:

Ընկերներ, կան, իհարկէ, Տրոցկու նման, սոցիալ-ֆաշիստների նման պարոններ, կոմունիստական կուսակցութիւնների մեջ նույնիսկ կան այնպիսի մարդիկ, վորոնք մոտակա շրջանը գնահատում են վորպէս ռեակցիայի շրջան բոլոր յերկրներում, վորպէս հեղափոխական բանվորական շարժման անկման շրջան՝ ֆաշիզմի իշխանութեան գլուխն անցնելու հետեւանքով: Սակայն այս մարդիկ կամ պատկանում են հեղափոխութեան իսկական թշնամիներին, կամ այնպիսի մարդկանց, վորոնք վախեցան Հիտլերին տրված միլիոնավոր ձայներից: Ընկերներ, մենք մեր սեփական յերկրի փորձից գիտենք, վոր 17 թվին, սահմանադիր ժողովից առաջ, համարյա մեր ամբողջ յերկիրը ձայն տվեց եսերներին, իսկ հետո, ամենակարճ ժամանակամիջոցում, բառացիորեն, մի քանի շաբաթվա ընթացքում, աշխատավոր մասսան հասկացավ սխալները, և մանր բուրժուական գյուղացիական մասսան (պրոլետարները չգնացին եսերների հետևից) հասկացավ իր սխալները և անցավ բոլշևիկների կողմը, պաշտպանեց նրանց՝ սահմանադիր ժողովը յրելու ժամանակ, խորհրդային իշխանութեան համար մղվող պայքարում:

Մենք գիտենք, վոր կապիտալիստական աշխարհն իր ամբողջ հիմքում ցնցված է ճգնաժամով և մենք չգիտենք թեկուզ

մի կապիտալիստական յերկիր, վոր ճգնաժամի յերկար տարիների ընթացքում լրջորեն վերակառուցեր իր տնտեսութեանը, իր տեխնիկական բազան, վորպէսզի յերևային այն պրոցեսները, վորոնք կապիտալիզմի առաջիկ սովորական պայմաններում աստիճանաբար ցրում էին ճգնաժամը: Ընկ. Ստալինը պարոն Դյուբանտի հետ ունեցած գրույցի մեջ հայտնեց, վոր գործերը վորոշ չափով լավացել են Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, բայց հենց այստեղ էլ բացատրեց, թե ինքը հավաստեցած է, վոր կապիտալիզմը չի հասնի նույնիսկ 1929 թվականի մակարդակին: Իսկ չե՞ վոր խոսքը վերաբերում է ամենաառաջավոր կապիտալիստական յերկրին: Յե՛վ դա բացարձակապես ճիշտ է: Կապիտալիզմը չի կարող բարձրանալ նույնիսկ մինչև 1929 թվ. մակարդակը և գործերի այն վորոշ լավացումը: Այն վեր ու վար տատանումը, վորը տեղի ունի Միացյալ Նահանգներում և ուրիշ առանձին յերկրներում, ձեռք է բերված ֆաշիստական հարձակման շնորհիվ բանվոր դասակարգի վրա, բանվոր դասակարգի նյութական մակարդակի չափազանց անկման, տենդային աշխատանքի, ռազմական արդյունաբերութեան աճման հետևանքով: Յե՛վ մենք բոլորս գիտենք և հիանալի կերպով հասկանում ենք, վոր յեթե չկա շուկայի տարողութեան ավերացում, ապա չի կարող և վերջանալ կապիտալիստական ճգնաժամը, չի կարող վերելք լինել թեկուզ մինչև առաջիկ մակարդակը: Հենց դրա համար էլ մենք գիտենք, վոր կապիտալիզմն արդեն էլ չի կարող բարձրանալ մինչև անցյալի հզորութեան մակարդակը: Ահա թե ինչու Կոմինտերնի Գործկոմի 13-րդ պլենումի թեզիսները բոլորովին ճիշտ կերպով մասնանշում են այն, «վոր կապիտալիստական յերկրների ինչպէս ներքին դատակարգային հակասութիւնների, այնպէս էլ միջազգային հակամարտութիւնների չափազանց լարվածութիւնը վկայում են հեղափոխական ճգնաժամի աճման որչե՛կտիվ նախադրյալների այն հասունացման մասին, վոր կապիտալիստական աշխարհն արդեն ընդհուպ մոտենում է հեղափոխութիւնների և պատերազմների նոր շրջանին» (Կոմինտերնի Գործկոմի թեզիսներ):

Յե՛վ այս յեզրակացութիւնները, վորոնք խորը կերպով գնահատվեցին և վերլուծվեցին Կոմինտերնի Գործկոմի 13-րդ պլենումի վորոշումներում, սերտորեն կապված են մեր յերկրի վիթխարի հաղթանակների, բանվոր դասակարգի հեղափոխական վերելքի հետ թե Գերմանիայում և թե ուրիշ յերկրներում, հենց նույն Ամերիկայում, հենց նույն Ճապոնիայում, և

սերտորեն կապված են մանր բուրժուական գյուղացիական մաս-
սաների հեղափոխական շարժման հետ Զինաստանում և այլ
գաղութներում, — այս բոլորը խոսում են այն մասին, վոր
լենինի գործը, միջազգային պրոլետարական հեղափոխության
գործն ապրում է հաղթանակներով մեր յերկրում, հաղթանա-
կով ամբողջ աշխարհում:

Յեւ վորովհետեւ մեր հաղթանակները հսկայական են, լուծ-
ված են արմատական խնդիրները յերկրի ներսում, վորովհետեւ
մեր միջազգային դրութիւնը լավ է, դրա համար ել մենք
կարողացանք առաջ քաշել 17-րդ կուսկոնֆերանսում և ա-
ռաջ քաշեցինք 17-րդ կուսամագումարի առթիւ Կենտկոմի
թեզիսներում յերկրորդ հնգամյակի մեծ ծրագիրը, մեր յերկրի,
վորջ փողովրդական տնտեսութեան տեխնիկական վերակառու-
ցումն ավարտելու, առաջին հնգամյակի համեմատութեամբ
ընդհանուր արտադրանքի աճը 2—4 անգամ ավելացնելու, բան-
վոր դասակարգի և կոլխոզային գյուղացիութեան նյութական
մակարդակը 2—3 անգամ բարձրացնելու ծրագիրը:

Սոցիալիստական շինարարութեան բացարձակ շափերը, հե-
տեւորը և պրոլետարական հեղափոխութեան ուժերը, վորոնք
արտահայտվում են յերկրորդ հնգամյակի ստուգիչ թվերում —
այս բոլոր մեծութիւններն անհամեմատ ավելի խոշոր են,
քան առաջին հնգամյակում, իրենց նշանակութեամբ ավելի
մեծ են, քան առաջին հնգամյակում: Այն խնդիրները, վորոնք
դրված են յերկրորդ հնգամյակում, իրենց նշանակութեամբ
անհամեմատ ավելի մեծ են, քան առաջին հնգամյակում: Յեւ
մեր յերկրի առաջ մենք դնում ենք մի խնդիր, վոր աշխարհը
դեռ չգիտեր — դա անդամակարգ սոցիալիստական հասարա-
կութեան կառուցման խնդիրն է:

«Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական քաղաքական խնդիրը
հանդիսանում է կապիտալիստական տարրերի և ընդհան-
րապէս դասակարգերի վերջնական վերացումը, դասակար-
գային տարբերութիւններ և շահադրժում առաջ բերող
պատճառների լրիւ վոչնչացումը, կապիտալիզմի մնացորդ-
ների հաղթահարումը եկոնոմիկայի և մարդկանց գիտակ-
ցութեան մեջ, յեղիւրի վորջ աշխատավոր բնակչութեան
վերածումը անդամակարգ սոցիալիստական հասարակու-
թեան գիտակից և ակտիւ կառուցողների» (17-րդ կու-
կոնֆերանս):

Այս խնդիրները, վորոնք առաջ քաշվեցին դեռ 17-րդ կուս-
կոնֆերանսում, հաստատվելու յեն կուսակցութեան 17-րդ հա-

մագումարում, վորպէս անդամակարգ սոցիալիստական հասար-
ակակարգի կառուցման հիմնական քաղաքական ծրագիր: Այս
ծրագրի հիման վրա վերջնականապէս վերացվում է արտադ-
րութեան միջոցների մասնավոր սեփականութիւնը, սահման-
վում է արտադրութեան սոցիալիստական յեղանակ, վորպէս
արտադրութեան միակ յեղանակը մեր յերկրում:

Այս ծրագրի հիման վրա մենք խոշոր քայլ պետք է անենք
դեպի առաջ՝ գյուղի և քաղաքի միջև յեղած հակադրութիւնը
վերացնելու գործում և ապահովենք այն նախադրյալները, վո-
րոնք անհրաժեշտ են նրա լիակատար վոչնչացման համար:

Այս բոլորը թույլ է տալիս մեզ ասելու, վոր մեր կուսակ-
ցութեան լենինյան Կենտկոմի դեկավարութեամբ, ընկ. Ստա-
լինի դեկավարութեամբ, Լենինի նախագծած մեծ ծրագիրը
հաղթեց վոչ միայն սոցիալիստական շինարարութեան մեջ մեր
յերկրի ներսում, այլ նաեւ ստուգված է ամբողջ աշխարհի բան-
վոր դասակարգի վորջ պայքարով:

2. ՊԱՅԲԱՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ ԿՈՒՆ- ԿՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ՍԱՐՈՏԱԺԻ ԴԵՄ

Հյուսիսային Կովկասի կուսակցականերպութեան համար, մեզ,
այժմյան Ադուլ-Սեվիժովյան կուսակցական կազմակերպութեան
համար 7-րդ յերկրային կուսկոնֆերանսից հետո յեղած ժա-
մանակաշրջանը հանդիսանում է առանձին շրջան, — սուր դա-
սակարգային մարտերի, կուլակութեան կողմից կազմակերպ-
ված յեւ Կուբանում առանձնապէս սուր ձեւեր ընդունած
հակահեղափոխական սաբոտաժի դեմ մղվող անողորմ պայ-
քարի շրջան: Վորջ կուսակցական դեկավարութեան և մեր ամ-
բողջ կուսակցական կազմակերպութեան համար այս շրջանը հան-
դիսացաւ լուրջ քննութեան և ստուգման շրջան:

Պե՛տք է տեսլ, վոր սաբոտաժը հանդիսանում է վերջին ժա-
մանակաշրջանի դասակարգային պայքարի ճիպիկ ձեւ, և այդ
հասկանալի յե, քանի վոր մեր դիկտատուրայի ուժն ու հզո-
րութիւնն անսահման չափով աճեցին: Ինչքանով վոր մեր ամ-
բողջ տնտեսութիւնը վերակառուցվում է սոցիալիստական հի-
մունքներով, ինչքանով վոր մեր գյուղատնտեսութիւնը վերա-
կառուցվեց սովխոզների և կոլխոզների հիման վրա, նույն չա-
փով ել պետք յեղաւ դասակարգային թշնամուն վերակառուց-
վել, հարմարվել նոր պայմաններին՝ վասարար աշխատանք կա-
տարելու համար կոլխոզներում, սովխոզներում և ձեռնարկու-

թյուններում: Չանադան միջոցներով թափանցելով մեր սոցիալ-խտական շինարարության, մեր կոլխոզների, սովխոզների և ձեռնարկությունների մեջ, թշնամին փաստ հասցրեց մեր գործին պայքարի իր ընտրած ամենատիպիկ ձևով — սաբոտաժով, սոցիալխտական սեփականության հափշտակումով, աշխատանքային կարգապահության քայքայումով և այլն — մի խոսքով ձեռնարկությունների, սովխոզների և կոլխոզների աշխատանքը քայքայող բոլոր միջոցներով:

Յեթե դուք կարդաք 17-րդ կուսհամագումարի թեզիսները, ապա այնտեղ ասվում է կոլխոզների դեմ կուլակության կողմից մղվող պայքարի այս ձևերի մասին, հակախորհրդային, հակահեղափոխական տարրերի կողմից մեր ձեռնարկություններում կազմակերպվող սաբոտաժի մասին:

Հյուսիսային Կովկասում այս սաբոտաժի հսկայական սրվածությունն ու ուժն ամենից առաջ հետևանք է այն սխալների, վորոնք թույլ տրվեցին մեր կուսակցական կազմակերպության կողմից, առաջին հերթին կուսակցության Յերկրային կոմիտեյի կողմից, հետևանք է կոլխոզների և սովխոզների կուսակազմակերպությանների ազոտոված լինելուն՝ կուլակային, նացիոնալիստական, անկախական, սպիտակ գվարդիական տարրերով, առաջներում գոյություն ունեցող բոլոր հակահեղափոխական կուսակցությունների մնացորդներով, ըստ վորում, այժմ բոլորովին պարզ է, վոր դասակարգային թշնամին դեռ համատարած կոլեկտիվացումն անցկացնելու ժամանակաշրջանում վերակառուցվեց շատ արագ, շատ անգամ ավելի արագ, քան մենք ուսումնասիրեցինք այդ գործը. դասակարգային թշնամին վորոշեց նստել կոլխոզներում և սովխոզներում, իսկ մենք գլխի չընկանք, չհասկացանք այն, վոր կոլխոզները — դա միայն՝ տնտեսական կազմակերպության ձև են, վոր ամբողջ գործը նրանում է, թե ինչպիսի բովանդակություն կդրվի այդ ձևի մեջ, ով կդեկավարի կոլխոզները և սովխոզները, վոր՝

«Կոլխոզները, վորպես տնտեսության սոցիալիստական ձև, կարող են տնտեսական շինարարության հրաշքներ ցույց տալ, յեթե նրանց գլուխը կանգնեն իսկական հեղափոխականները, բուլշևիկներ-կոմունիստները և, ընդհակառակը, վորոշ շրջանում կոլխոզները կարող են վերածվել ամեն տեսակ հակահեղափոխական գործողությունների թագստոցի, յեթե կոլխոզները կառավարեն եսերները, մենշևիկները, պետյուրովյի սպաները և այլն սպիտակ գվարդիականները՝ նախկին զենիկինսները և կուլակովցիները:

Այս դեպքում նկատի պետք է ունենալ, վոր կոլխոզները, վորպես կազմակերպության ձև, վոչ միայն չեն ապահովված հակահեղափոխական տարրերի թափանցումից, այլ նույնիսկ սկզբնական շրջանում վորոշ հարմարություններ են ներկայացնում՝ հակահեղափոխականների կողմից նրանց ժամանակավորապես ողտադործելու համար»:

Սա գլուղի աշխատանքի մասին ընկ. Ստալինի ճառիցն է, պատմական ճառից, վորը վերլուծեց դասակարգային պայքարի նոր ետապը և մոբիլիզացիայի յենթարկեց ամբողջ կուսակցությունը՝ պայքարելու դասակարգային թշնամու դիմադրության նոր ձևերի, կուլակության հակահեղափոխական վոտնձգությունների դեմ:

Ահա այս բոլորը մենք չհասկացանք: Մենք չհասկացանք այն, վոր յեթե մենք բուլշևիկներն չդեկավարենք կոլխոզները, ապա այդ նշանակում է, վոր նրանց կդեկավարեն հակախորհրդային տարրերը: Մենք չեյինք հասկանում այն, վոր կոլխոզները դեկավարելու գործում յեղած ինքնահոսը այժմ, ավելի քան յերբեկեց, ամենավտանգավորն է գլուղատնտեսության զարգացման համար:

Յեվ այս բոլորը այժմ մեզ համար բացարձակապես ակնհայտ է, իսկ մեկ ու կես տարի առաջ մենք այդ չեյինք տեսնում և չեյինք հասկանում: Մենք չեյինք հասկանում այն, վոր խորհրդային յերկրում տեղի ունեցող դասակարգային սուր պայքարի ժամանակ չեղորության համար տեղ չի մնում. կոլխոզները կարող են լինել կամ բուլշևիկյան, կամ հակախորհրդային: Ահա այսպես դրեց հարցը ընկ. Ստալինը: Իսկ մենք իդեալականացնում էյինք կոլխոզները, մենք կարծում էյինք, վոր մեր այս կոլխոզային տնտեսությունն ինքնաբերաբար կզարգանա սոցիալիզմի ուղիով, իսկ մենք նրան կոգնենք: Այսպես եր նաև 1932 թվի հացամթերումների ժամանակ, վորտեղ մենք ուժեղ կերպով սայթաքեցինք: Ամբողջ գործը կայանում եր նրանում, վոր մենք կոլխոզներին մոտեցանք վոչ այն ծայրից, վոր պետք եր: Յերբ մենք տեսանք, վոր կուլակությունը վիժեցնում է հացամթերումները, կազմակերպում է սաբոտաժ, այդ ժամանակ փոխանակ վճռական հարձակման անցնելու, մենք վարեցինք լիբերալ քաղաքականություն: Փոխանակ արագացնելու հացամթերումները, մենք ձգձգեցինք հացամթերումների պլանի կատարման ժամկետները սեպտեմբեր, հոկտեմբեր ամիսներին և այլն, և իսկապես, վոչ մի միջոց ձեռք չառանք կոլխոզները կարգի բերելու համար: Իհարկե, կուլակը չքնեց, նա

ոգտագործեց այդ՝ կոլխոզնիկի տատանումն ու ժեղացնելու համար, կուլակը գլխավորեց և կազմակերպեց այն, ինչ մենք անվանում ելինք սաբոտաժ։ Յերբ մենք դեռ ավելի առաջ տեսանք, վոր կոլխոզներն այնպես չեն աշխատում, ինչպես հարկն է, վոր ուշ ենք ցանում, վոր մեր դաշտերում հացի փոխարեն մուխոտ է բուսնում, յերբ մենք տեսանք, վոր կոլխոզներում վոհնչանում է անասունը, վոհնչանում է լծկանը, մենք չհասկացանք այս իրադարձությունների հիմնական քաղաքական իմաստը։ փոխանակ հարձակման անցնելու, արմատական հարցերի լուծումը փնտռեցինք մանրուկների, առանձին թերությունների մեջ։ Ընկ. Ստալինը ամբողջապես բաց արավ այս բոլոր սխալները։ Հիշում եմ, յերբ յես 1933 թվի հոկտեմբերի վերջում գնացի Մոսկվա և Կենտկոմի առաջ հարց դրի, վոր մեզանում, Տիխարեցկու և մի շարք ուրիշ ռալոններում աշխատացանի համար սերմացու չի բավականանում, ընկ. Ստալինը ժխտեց սերմացուների մասին յեղած այս բոլոր խոսակցությունները և բոլորովին ճիշտ մատնացույց արավ այն, վոր մեր յերկրամասում քաղաքական դրությունը լավ չէ և մեր ամբողջ հետամնացությունը, մեր գյուղատնտեսության բոլոր թերությունները, ամենից առաջ, նրանից են առաջ գալիս, վոր մենք թույլ տվինք կուլակին կազմակերպելու սաբոտաժ։

Մենք բաց թողինք, չնկատեցինք դոսակարգային թշնամու պայքարի մեթոդների վերակառուցումը, մինչդեռ կուլակությունը Հյուսիսային Կովկասում, պատմական մի շարք պայմանների ուժով, ունի հատկապես ամուր արմատներ, քան համարաբար մեր Խորհրդային Միության վորեւի ուրիշ վայրում։ Պատահական չէ, վոր Հյուսիսային Կովկասը հանդիսացել է մեր հեղափոխության Վանդեան, վոր Հյուսիսային Կովկասը տվել է հակահեղափոխության բոլոր հիմնական կադրերը, բացի կոլչակյան կադրերից։ Պատահական չէ և այն, վոր համատարած կուլեկտիվացման շրջանում և կոլխոզների շինարարության հետագա շրջանում Հյուսիսային Կովկասը մեծագույն սրվածությամբ ապրեց գյուղատնտեսության վերակառուցումը։

Հյուսիսային Կովկասը բոլորովին ճիշտ կերպով համարվում է Խորհրդային Միության հացահատիկային-ցորենային հիմնական հենակետերից մեկը։ Միանգամայն հիմնավոր է այն, վոր Կուբանի հողի մասին, Ստավրոպոլի և Դոնի տափաստանների մասին մեր յերկրում համարյա ամեն վոր գրան. մինչդեռ, մինչև 1928 թվի, հեղափոխության ամբողջ տարիների ընթացքում Հյուսիսային Կովկասը, այդ ահագին յերկրամասը, ապրիս էր

տարեկան 60-ից մինչև 90 միլիոն փութ։ 1928 թվին նա տվեց 55 միլիոն փութ, 1929 թվին — 92 միլիոն փութ, 1930 թվին — 123 միլիոն փութ, 1931 թվին — 187 միլիոն փութ, 1932 թվին — 112 միլիոն փութ, 1933 թվին — 137 միլիոն փութ։ Ինչպես տեսնում եք, մինչև կուլեկտիվացումը Հյուսիսային Կովկասը հաց չէր տալիս, վոչ թե նրա համար, վոր հաց չկար բոլոր տարիներում Հյուսիսային Կովկասը յեղել է մեր Միության ամենահացառատ ռալոններից մեկը, այլ նրա համար, վոր Հյուսիսային Կովկասի կուլակությունը չէր ուզում և չէր տալիս այդ հացը։ Յեւ միայն համատարած կուլեկտիվացման մոմենտից մենք նկատում ենք ուժեղ թուլք հացամթերումների աստղավորում արդեն կոլխոզների ու սովխոզների հիման վրա։ Այնուհետեւ 1932 թվին մենք տեսնում ենք, հաց չտալու, հացամթերումները վիժեցնելու կուլակության փորձը, և 1933 թվին, այն բեքասվոթյամբ, վոր մենք ունեյինք, կարելի չէ համարել, վոր կոլխոզային գյուղացիությունը բարեխիղճ վերաբերվեց հացի պեսական պարսպոթություններ կոտարելուն։

Մենք չենք կարող մոռանալ Հյուսիսային Կովկասի առանձնահատուկ պայմանները, կապիտալիզմի ահագին ուժն այստեղ, և այն հատուկ պայմանները, վորոնք բղխում են Հյուսիսային Կովկասի դասային բաժանումից, ազգային բաժանումից և այլն. չենք կարող մոռանալ այն պայմանները, վորոնք բղխում են Հյուսիսային Կովկասի բնակչության վորոշ շերտերում դարերով մշակված սովորություններից, վորոնք վոչ այնպես հեշտությամբ վոհնչանում են Կուբանում, Դոնում, Թերեբում։ Չի կարելի մոռանալ այն հատուկ պայմանները, վորոնք ունեցին կուլակության ոգտագործելու մեր Յերկրային կոմիտեյի և Յերկրային կուլակազմակերպության սխալը, վորպեսզի ամենասուր կերպով կազմակերպեն սաբոտաժ Կուբանում և մեր յերկրամասի այլ ռալոններում։

Յերբ կուլակցության Կենտկոմը ցույց տվեց մեզ մեր սխալները և նրանց հաղթահարման ուղին, Յերկրկոմն ընկեր կազանովիչի և Կենտկոմի մի շարք այլ անդամների հետ միասին ընդունեց ձեզ հայտնի նոյեմբերի 4-ի վորոշումը, վորը հանդիսացավ թե քաղաքական և թե գործնական պայքարի ծրագրերը հակահեղափոխական սաբոտաժի դեմ։

Ինձ քվում է, թե միակ բանը, վոր կարելի չէ ասել կուլակցության Յերկրկոմի մասին, այն է, վոր ես բարեխղճորեն ընդունեց իր սխալները, բոլեփիկորեն գուհապափեց իր բոլոր ումերը, վորպեսզի ուղղի նրանց յեւ փերի սաբոտաժը։

Յես ընդգծում եմ, վոր Յերկրկումը վոչ մի կեղծիք, վոչ մի թերի ասած բան թույլ չտվեց այդ հարցերում: Հենց դրա համար Յերկրկումը կարողացավ բոլշևիկորեն ուղղել թույլ տված սխալները և ճիշտ դաստիարակել կուսակազմակերպությունն այն վոգով, վոր նա բոլշևիկյան վերաբերմունք ունենա դեպի իր սխալները, հասկանա դասակարգային նոր պայքարի նոր շրջանը (ետապը) և համախմբի ամբողջ կուսակազմակերպությունը Կենտկոմի, Ստալինի շուրջը, այն գծի շուրջը, վորը ցույց տվեց մեզ Կենտրոնական Կոմիտեն:

Յես պետք է նշեմ այն մեծ ոգնությունը, վոր մեզ ցույց տվեց ընկեր Կազանովիչը սաբոտաժի դեմ պայքարելու մամենտին, վորպես Կենտկոմի անդամների ամբողջ խմբի դեկավար, վորն յեկավ մեզ մոտ և ոգնեց մեզ ճիշտ ձեռնամուխելու անհրաժեշտ վորոշումները, ոգնեց գործնականպես, կոնկրետ կերպով նրանք անցկացնելու:

Բազմաթիվ գործնական որինակներով ընկեր Կազանովիչը մեզ ցույց տվեց, բացեց մեր աչքերը դասակարգային պայքարի նոր ձևերի վրա: Ընկեր Կազանովիչը ոգնեց մեզ նախել թե տրակտորների նորոգման, թե քաղհանի, թե բերքահավաքի գործում, այսինքն՝ կուլակային սաբոտաժի դեմ յեղած պայքարի բոլոր հիմնական շրջաններում: Կոլխոզների ամբողջ ման համար Կենտրոնական Կոմիտեն մեզ ցույց տվեց դադափարական ահագին ոգնություն մեր սխալների ուղղման գործում, նյութական ահագին ոգնություն մեծ քանակությամբ տրակտորներով, սերմացուով, պարենով և այլն և ահագին ոգնություն հանձնա ընկեր Ստալինի լավագույն զինակից ընկեր Կազանովիչի:

Ընկեր Ստալինի նախաձեռնությամբ կուսակցության Կենտկոմն ստեղծեց ՄՏԿայաների ու սովխոզների քաղաքականները: Նրանք հանդիսանում են վճռական ուժ մեր Հյուսիսային Կովկասի կուսակազմակերպությունն ամրացնելու գործում, նրանք հանդիսացան վճռական ուժ, վորն ոգնեց մեզ ջախջախելու սաբոտաժը, ուղղելու գյուղի աշխատանքի թերությունները:

Դուք գիտեք, վոր ջախջախել սաբոտաժ կազմակերպող ուժը՝ հեշտ խնդիր չէր: Խոսքը վերաբերում էր տասնյակ հազարավոր և ավելի մարդկանց, վորոնցից պետք էր մաքրել թե կոլխոզները, թե սովխոզները, և թե խորհրդային, կուսակցական կազմակերպությունները: Բայց գլխավորը դա չէ: Դիտվում էր այն եր, վոր համախմբվե անկուսակցական, կոլխոզային ակսիվ, ջախջախվե կոլխոզներում գոյացած բեկամա-

կան միասնությունը, յեվ կոլխոզներին, կոլխոզիկներին տանելիք դեպի ցանք, դեպի բերահավաք, դեպի բարեխեղ աշխատանք, դեպի սոցիալիստական սեփականություն—կոլխոզային բարիքի պահպանություն:

Մեր կուսակազմակերպությունն այդ ժամանակաշրջանում խիստ դպրոց անցավ: Կոլխոզային մասսաները նույնպես փորձով համոզվեցին, վոր կուլակային սաբոտաժի ուղին, դա—աղբատություն, քաղցի ուղին է, վոր կուլակային մնացորդների, սպիտակ գվարդիական մնացորդների, ուկրայնական և կուբանյան անկախականների, յեկեղեցականների և եսերների հետ միասին բարիքի չեն հասնի: Կոլխոզային մասսաները փորձով համոզվեցին, վոր կուսակցության քաղաքականությունն ուղղված է ջախջեղու կոլխոզներին, բարեխեղձ կոլխոզիկներին: Նրանք տեսան, վոր կոլխոզներին տրված են կուսակցության լավագույն ուժերը, տրված են այնպիսի կազմակերպիչներ, այնպիսի քաղաքական ղեկավարներ, ինչպիսին քաղաքիչներն են: Այդ բոլորն ստեղծեցին կոլխոզիկների քաղաքական սեղ վեճական բեկում, վորը մեկն նեցիկն անցյալ արվա զարնակը: Ընկեր Ստալինի ճառը կոլխոզիկների համագումարում, հացահանձնումների մասին յեղած դեկրետը — դրանք այն հիմնական քաղաքական փաստաթղթերն էին, վորոնք վերջնականապես վճռեցին կոլխոզիկների այն մասի տատանումները, վորը գնում էր կուլակի յետևից սաբոտաժի ժամանակ և դրա հետեվանքով, զարնանացանն անցավ արտադրական ահագին վերելքով: Յիվ իսկապես, պատկերացրեք, վոր ծանր տարվանից և սաբոտաժի հետեվանքով կոլխոզային տնտեսության քայքայումից հետո կարողացանք նախորդ տարվանից և բոլոր նախորդ տարիներից ավելի ցանել հիմնական հացահատիկային բույսերը, վորոնց սերմացուն նույնպես չկար (ստիպված էինք ստանալ): Դրա համար իսկապես պահանջվում էր կոլխոզիկների մասսայի արտադրական վերելք, պահանջվում էր քաղաքացիների անձնուրաց աշխատանք յեվ մեր ամբողջ կոլխոզային ակսիվի անձնվե, նվիրված պայքար: Առանց դրան չէր կարելի մտածել, վոր մենք կարող էինք ցանել այդ քանակությամբ հացահատիկային կուլտուրաներ:

Յես կարծում եմ, յեթե մենք չանցկացնեինք այդ բոլոր միջոցները, չստեղծեինք քաղաքիչներ, չջախջախեինք կուլակությունը, չտանեինք այն բոլոր աշխատանքը, վորը քաղաքիչներն կատարվեց յերկու-յերեք ամսվա ընթացքում, մենք հավանորեն չէինք ցանի զարնանք և հավանական է, որ նենա-

յինք նաև ուրիշ բարդութիւններ: Իհարկե, մեզ համար վոչ մի բարդութիւն սարսափելի չէ, մեր յերկիրը — պրոլետարիատի զիկտատուրան շատ մեծ ուժ ունի, բայց համեմայն դեպս մենք կարող եյինք ունենալ խոշորագույն բարդութիւններ, վորոնք անպայման կը քայքայէին մեր տնտեսութիւնը, մեր առաջնորդութեամբ: Յերբ մենք ավելի ուշադիր նայեցինք, ավելի առաջնորդութեամբ: Յերբ մենք ավելի ուշադիր նայեցինք, ավելի խորը թափանցեցինք, ընկեր Յեւդոկիմովի հետ, մեր ստանիցաների հատակը — ապա մենք բաց արինք բառացիորեն ամբողջ հակահեղափոխական կազմակերպութիւններ, արդեն ձևավորված, արդեն գործելու պատրաստ: Մենք բաց արինք բառացիորեն ստանյակ հազար կազմակերպված հակահեղափոխականներ, ֆրասարարներ, վորոնք հենվում էին սարոտաժային տարրերի լայն խմբերի վրա, վորոնք խորհրդային իշխանութիւն դեմ պատրաստում էին յետևյալ կոլխոզները քայքայելու միջոցով, թուլացնելով մեր քաղաքական ուժը գոյություն, պատրաստվելով ուղղակի ապստամբութեան համար: Այդպիսի երծրագիրը: Կուլակային խմբավորումները սկսած այդտեղ կարամեն բան, ինչ վոր ուղղում էր, մինչև ամեն մի հակահեղափոխական կուսակցութիւն, և այդ բոլորը կապում, միացնում ու ղեկավարում էին սովետական գաղափարական և այլ կենտրոնները: Անկասկած այդ ամբողջ աշխատանքը կապվում էր ինտերվենցիայի պլանների և վորոշ ժամկետների հետ, այդ բոլորն արդեն փաստացիորեն ապացուցված է, այդ բոլորն այժմ միանգամայն ակնհայտ է:

Միայն նրա համար, ընկերներ, վոր մենք կարողացանք խորտակել կուլակային դիմադրութիւնը, նրա կազմակերպող ուժը և վերակառուցել աշխատանքը, միայն դրա համար մենք 1933 թվի գարնան ցանեցինք 4 միլիոն 100 հազար հեկտար հացահատիկ՝ 1932 թվի 4 միլիոնի և 1931 թվի 3 միլիոն 999 հազարի դիմաց:

Միայն դրա համար մենք հացամթերումները յերկու ամիս շուտ ավարտեցինք և ավելի մեծ քանակութեամբ, քան նախորդ բոլոր տարիներում, բացի 1931 թվից: Միայն դրա համար մենք կարողացանք ռապորտ տալ կուսակցութեան Կենտկոմին և կառավարութեանը մասհանձնման, կաթի և յուղի հանձնման, ձկնի հանձնման պլանի կատարման, սերմացույի ամբարման մասին և այլն, ըստ վորում առանց մի վորեւէ ճնշիչ միջոցի: Դա մեր յերկրի ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան համար մեծ գործ է: Հյուսիսային Կովկասի խոշորագույն յերկրամասը, վորն անցյալ տարի ահագին ցնցումներ ապրեց, կարողացավ ապահովել

պետական մթերութիւնների կատարումը վոչ պակաս, քան անցյալ տարիների չափ, իսկ մի շարք մթերքներ (հաց, յուղ, ձուկ) ավելի մեծ չափով, քան անցյալում: Բայց իրա, յերկրամասի համար, նրա քաղաքական դրութեան գնահատման համար, այդ փաստերն ավելի մեծ նշանակութիւն ունեն: Նրանք ցույց են տալիս, վոր կուսակցութեան Կենտկոմի ցույց տված գիծը մենք ճիշտ ենք անցկացրել: Բայց քիչ չէին այն մարդիկ, վորոնք գտնում էին, վոր այդ գիծը սխալ գիծ է, վորը տանում է կոլխոզներին դեպի անկում, պետի քայքայում, տանում է մեր տնտեսութիւնը վոչ թե դեպի ամբարշտում այլ դեպի քայքայում:

Խոսքը վոչ միայն այն մասին է, վոր մենք Հյուսիսային Կովկասում կարողացանք շատ մթերքներ տալ, այլ և այն մասին, վոր հիմնականում ձեռք է բերված մեր կոլխոզների յեվ սովխոզների վնասակար յեվ իսկական առողջացումը: Բերեմ մի քանի թվեր, վորոնք վերաբերում են իրենց՝ կոլխոզիկների աշխատանքին և կոլխոզների աշխատանքի հետևանքներին: Յեթե 1931 թվին մեր յերկրամասում միջին թվով մի աշխատունակ կոլխոզիկի ընկնում էր 137 աշխոր, 1932 թվին — 143 աշխոր, այսինքն՝ համարյա միևնույն մակարդակի վրա յեր գտնվում, իսկ 1930 թվին ել ավելի քիչ, ապա 1933 թվին արդեն յերկրամասում յուրաքանչյուր կոլխոզիկին միջին հաշվով ընկնում է 200 աշխոր, այսինքն՝ ավելի քան 25 տոկոսի աճում է յեղել: Այդ առաջնորդացում է, ընկերներ, ակտիվանալու մտքով, կոլխոզիկների կոլխոզային աշխատանքին մասնակից լինելու մտքով և խոշոր առաջնորդացում է:

Յենեկով դրանից, մենք կարող ենք և պետք է խնդիր դնենք մեր առաջ, վորպեսզի յուրաքանչյուր աշխատունակ կոլխոզիկի 1934 թվին ընկնի 250—300 աշխորից վոչ պակաս: Այդ առաջնորդացումը, վորի մասին յիս խոսում եմ, արտացոլում է վորոշակի քաղաքական բեկում, այլ վերաբերմունք դեպի կոլխոզային աշխատանքը, քան թե այդ գոյութիւն ուներ նախորդ տարիներում: Վորքան է կշռում կոլխոզիկի աշխորը միջին հաշվով 1931 թվին մի աշխորին ընկնում էր 2,5 կիլոգրամ, ընդ վորում, ընկերներ, այդ ամենաբերքառատ տարին իր Հյուսիսային Կովկասի համար ամբողջ վերջին ժամանակաշրջանում, յերբ մենք պետութեանը տվինք մոտ 200 միլիոն փութ: 1932 թվին (սարոտաժային տարում) 1,4 կիլոգրամ, իսկ 1933 թվին 3,7 կիլոգրամ միջին թվով, ըստ վորում հազիվ թե կարելի լինի կասկածել այդ թվի վրա: Դուք գիտեք, վոր դեռ գեկտեմբերին հատուկ հաշվառում անցկացվեց, յերբ

բոլոր կարտերն արդեն բաց ելին: Ըստ վորում հաշվի յեր առնվում պարտավորությունների կատարում, սերմացվի ամբարումը, և այլն: Փաստաթղթերով հիմնավորված այդ հաշվառմանը, բաղ-բաժինների պետերի, կոլխոզների նախագահների, ՄՏԿ դիրեկ-տորների և հատուկ լիազորների ստորագրությամբ, մենք չվստահելու հիմք չունենք: Այդ փաստաթղթերը գոյություն ունեն յուրաքանչյուր կոլխոզում առանձին-առանձին, կուսակցության Յերկրկոմում: Ավելի լավորակ և ավելի ստուգված փաստաթղ-թեր մենք, իհարկե, գտնել չենք կարող: Կարող ե պատահել, վոր այստեղ ևս յեղել են վորոշ սխալներ, կարող ե պատահել և սխալվել են այնտեղ, ուր բոլորը չի յեղել կալաված, կարող ելին վորևե կերպ սխալվել, բայց այնուամենայնիվ, հիմնական-ում 3,7 կիլոգրամը մի աշխորին — այդ թիվը մոտ և ճշմար-տությանը: Զիշտ ե, այստեղ մտնում ե վարկային ոգնությունը, վեր մեզ տվեց ԿՆՏՏԿՈՄԸ, բացի այդ, այստեղ են մոցված ազ-գային մարզերն ու Թերեքը, վորոնց մոտ գրությունը հացի ասպարիզում գզալիորեն լավ ե, քան Կուբանում և մեր յեր-կրամասի Կյուսիսում:

Ձեռք առնված միջոցների շնորհիվ հաջողվեց նույնիսկ հե-տամնաց կոլխոզներին առաջ մղել՝ մի աշխորին մինչև 2 կիլո-գրամ ստանալու մակարդակը: 2 կիլոգրամը — դա շատ չե, բայց համենայն դեպս, դա այնպիսի մի պայման ե, վորով կոլ-խոզները կարող են աշխատել, իսկ այս կոլխոզների կոլխոզնիկ-ները կարող են իրենց գոյությունը պահպանել մինչև նոր բերքը: Մեր յերկրամասում կոլխոզնիկի սի աշխորին յերկու կիլոգրամից պակաս չպետե ե վոր լինի: Կարող ե պատահել, վոր տեղում սխալ հաշվելու, միջոցները լավ դասավորելու ան-կարող լինելու, կամ վորևե այլ հատուկ պայմանի պատճառով սխալների առանձին դեպքեր լինեն, բայց այդ բանը հազվա-գույտ, յեզակի բացառություն ե կազմում:

Կամ վերցնենք՝ թեկուզ հանրային սեփականության հանդեպ ցույց տրվող վերաբերմունքը, վորն իր արտահայտությունը գտավ բերքի պահպանության համար ստեղծված պիոներական շարժման մեջ: Մի կարծեք, վոր քաղսեկտորը և քաղբաժինը կազմակերպեցին պիոներները և ամբողջ շարժումը կայանում եր նրանում, վոր պիոներները բռնում ելին գողերին և հան-րային սեփականության հափշտակիչներին: Վոչ, Բանը նրանումն եր, վոր պիոներների և յերեխաների շարժումը արտահայտու-թուն եր այն բանի, վոր կոլխոզնիկների լայն խավերը ձեռնար-կեցին բերքի — կոլխոզային սեփականության պահպանման գոր-

ծին, հասկացան դրա անհրաժեշտությունը: Միայն դրա համար եր, վոր մենք կարողացանք կազմակերպել պիոներներին, հացը գողացողների և հափշտակողների դեմ պայքարելու համար:

Նայեցեք մամուլում հրապարակված այն բազմաթիվ փաս-տաթղթերը, մի շարք կոլխոզնիկների, բրիգադիերների, կոլխո-զուհիների նամակները, վորոնք արտացոլում են այն իրականը, ինչ գոյություն ունի կոլխոզային գյուղում: Այս փաստաթղ-թերը խոսում են հսկայական քաղաքական բեկման, արտադրա-կան և քաղաքական հսկա վերելքի և կուլտուրական աճման մասին, խոսում են այն արմատական փոփոխության մասին, վոր կատարվել ե կոլխոզային լայն մասսաների վերաբերմունքի մեջ՝ հանդեպ հանրային սեփականությանը, հանդեպ կոլխո-զային աշխատանքի: Յե՛վ դա այն հիմնականն ե, վոր մենք ձեզ հետ միասին նվաճեցինք մեր աշխատանքի այս դժվարին տարվա ընթացքում:

Վորպեսզի վերջացնեմ խոսքս գյուղատնտեսության հար-ցերի մասին, հարցեր, վորոնք հաշվետու տարում ահագին աշ-խատանք պահանջեցին մեր կուսկազմակերպությունից (իսկ նրանք, պարզ ե, հետադայում ևս կմնան մեր աշխատանքի հիմ-նական հարցեր, քանի դեռ մենք վերջնականապես չամբո-ցնենք կոլխոզները, վորպես բոլշևիկյան կոլխոզներ և չբարձրա-ցնենք մեր կոլխոզային շինարարության և սովխոզների ընդ-հանուր մակարդակը), դրա համար յես անհրաժեշտ եմ համա-րում յերկրամասի գյուղատնտեսության մասին տալ մի քանի ընդհանուր հանրագումարներ:

Ցանքաստարածությունների հարցը: Այստեղ թվերն այս-պես են. 1932 թվին (ցանքաստարածությունների գերաճման առավելագույն տարի Հյուսիս. Կովկասում հեղափոխության բոլոր տարիներից, վորը նշանակալից չափով գերազանցել ե 1913 թվականի՝ մինչ-պատերազմյան մակարդակը) ավելի քան 12 միլիոն հեկտար: 1933 թ. ցանքաստարածություններն իջան մինչև 11.500 հազար հեկտարի, վորովհետև աշնանացան մշակույթները 400 հազար հեկտարով պակաս ցանվեցին և նա-խորդ տարիների համեմատությամբ գարնանացանը պակաս կա-տարվեց: Իսկ այն պլանը, վոր մենք նախատեսել ենք 1934 թվականի համար, վորոշ չափով ավելի պակաս ե, քան 1933 թվականի ցանքաստարածությունները, — 200—300 հազար հեկ-տարից մի քիչ ավելի: Այդ մոտավորապես հավասար ե լինում 1913 թվականի մակարդակին — յերկրամասի ցանքաստարածու-թյունների մինչպատերազմյան մակարդակին:

Յես արդեն ձեզ ասացի, վոր չնայած ցանքստարածության ընդհանուր իջեցման, բայց յեվ այնպես 1933 թվին զարեանացան հացահատիկային մեակույթների ցանքները մեկն վոյ միայն չպակասեցին, այլ ընդարձակեցին: Աշխատացան մշակույթների հետ միասին, վորոնց ցանքստարածությունը մենք կրճատեցինք 1932 թվին, 100 հազար հեկտարի չափ իջեցված է նաև հացահատիկային մշակույթների ցանքստարածությունը, այսինքն՝ 1934 թվին, այն պայմանով, վոր յեթե մենք լրիվ կատարենք զարեանացանի պլանը, ապա մենք պակասեցրած չենք լինի հացահատիկային մշակույթների ցանքստարածությունը, այսինքն՝ այս ամբողջ ժամանակաշրջանում ցանքստարածության քանակի տեսակետից մենք պնաս կունենանք 200—250 հազար հեկտար՝ իդիմաց այն առավելագույն չափին, վոր մենք հասանք անցյալում հացահատիկային մշակույթների ցանքստարածություններում: Հացահատիկային մշակույթների 8,5 միլիոնի համեմատությամբ, այս՝ չնչին տոկոս է կազմում: Մնացած կրճատումը կատարվել է, գլխավորապես, ի հաշիվ յերկրորդական մշակույթներին, խոտերի, բախչաների և դեռ մի շարք այլ մշակույթների: Բացի դրանից, մեզանում ամբողջ ժամանակ— թե 1931 թվին և թե 1932 թվին—յեղել է, այսպես կոչված, չբաշխված մշակույթների աղյուսակ:

Հաշվառումը խայտառակ հիմքի վրա դնելու շնորհիվ, վորը, պետք է ասել, այժմ ել շատ վատ է դրված, թե հիմա և թե 1931 և 1932 թվականներին մենք ունեցինք, այսպես կոչված, ցանքսերի մի խումբ, վորը չէր բաշխված ըստ մշակույթների, ըստ վորում զգալիորեն մեծ խումբ—մոտ 700.000 հեկտար: Հատկապես այս հարցի վերաբերյալ եր, վոր Յերկրորդվարչության մեջ թույլ եր տրված ամենից ավելի խայտառակություն և պետք յեղավ փոխել նրա ղեկավարությունը, ինչպես դուք գիտեք, ցանքստարածությունների հաշվառման խայտառակ դրության պատճառով: Այժմ մենք վորոշ չափով առաջ մղեցինք, լավացրինք այս հաշվառումը և չբաշխված մշակույթների այս աղյուսակը հիմա չկա:

Հետեւիբար, ցանքստարածությունների կրճատումը կատարվել է իհաշիվ, այսպես կոչված, չբաշխված մշակույթների, ի հաշիվ յերկրորդական մշակույթների, պահպանելով հացահատիկային և տեխնիկական մշակույթների հիմնական ցանքստարածությունը, վորն, ի հարկե, վճռականն է հանդիսանում: Վորոշ չափով կրճատվել են արեւածաղիկը, գենագերչակը և բամբակը, բայց փոքր տոկոսի սահմաններում, այնպես վոր

հիմնականում տեխնիկական բույսերի ցանքստարածությունն է այս տարիներում պահպանվեց:

Արդյոք նի՞շ է այն, վոր մեկն նախասեսել եմք ցանքստարածությունների վորոշ կրճատումը նայել 1934 թվի համար:

Յես կարծում եմ վոր ճիշտ է: Պարզ է, վոր այս հարցում մենք վորոշ չափով պետք է նահանջենք այն ուսյունների նկատմամբ, վորոնք առանձնապես ծանր պայմանների մեջ են ընկել, վորպեսզի լավացնելով վորակը, մոտ աղագայում նրանք կարողանան հասնել և ձեռք բերել առաջվա քանակը:

Արդյոք մեկն կարո՞ղ եմք հույս դնել մեր գյուղացեսեական աշխատանքների վորակի իսկական լավացման վրա՝ այն նյութական աղբյուրների տեսակետից, վոր մեկն ունենք: Մնկասկած: Չնայած նրան, վոր մենք յերկրամասում շատ մեծ թվով ձի կորցրինք—1930 թվին կար 1.300 հազար, 1931 թվին 1.012 հազար, 1932 թվին—840 հազար և 1933 թվին—615 հազար ձի, այսինքն՝ ձիերի թվի կրկնակի կրճատում, բայց դրա փոխարեն մենք ունեցել ենք 10.000 տրակտոր 1930 թվականին, 12.000—1931 թվին, 18.000—1932 թվին և 28.000—1933 թվին, իսկ 1934 թվին ամբողջ նախկին Հյուսիսային Կովկասի յերկրամասում ունենալու յենք մոտ 40.000 տրակտոր: Հիշեցեք, թե ինչպես Լենինը յերազում եր ունենալ 100 հազար տրակտոր մեր ամբողջ յերկրի համար: Դա ել հենց արդյունք է մեր նյութական աղբյուրների այն վիթխարի ուժեղացման, վորն ոգնում է մեզ լուծելու կուլեկտիվացման դժվարին խնդիրը:

Յեթե վերցնենք ձիերի և տրակտորային քաշող ուժի քանակը, ապա, 1932 թվից սկսած, առաջինը մենք է, վոր ունենք քաշող ուժի բեռնվածության կրճատումը: Մինչ այդ, ամբողջ ժամանակ մեր քաշող ուժի բեռնվածությունը չափազանց մեծ եր: 1931 թվին կոլխոզներում մի քաշող ուժի (տրակտորներով միասին) բեռնվածությունը հավասար եր 10,0 հեկտարի (հսկայական բեռնվածություն), 1932 թվին—9,5 հեկտար մի ձիուն, (ազգային մարզերի հետ միասին, վորտեղ բեռնվածությունն ավելի պակաս է), իսկ հիմնական ուսյուններում նշանակում է 9,5 հեկտարից ել ավել: 1933 թվին—8,4 հեկտար—առաջին անգամ մենք ունենք իջեցում, իսկ 1934 թվին, շատ հավանական է, մենք կունենանք մոտ 5,5 հեկտար: Յեթե ազգային մարզերը դուրս հանենք, ապա կարող է պատահել վորոշ չափով ավելի: Սա—հաշիվ առնելով այն, վոր ձիերի սատկելը դեռ լիովին կանգ չի առել: Կասկած չկա, վոր մեզանում ձիերի նկատմամբ յեղած վերաբերմունքը վորոշ չափով

լավացել է, բայց և այնպէս այն դրութիւնը, վոր մենք ունենք, դեռ վատ է և չի ապահովում մեր քաղաք ուժի լիակատար պահպանումը: Հավանական է, վոր հետագայում ևս տեղի կունենա ձիերի սատկում, թեև անհամեմատ ավելի քիչ չափերով, քան նախորդ տարիներում:

Մի քանի ընկերներ կարծում են, վոր քաղաք ուժի բեռնաժողովուրդը հատկապէս մեզանում, Հյուսիսային Կովկասում շատ մեծ է: Սա, իհարկէ, ճիշտ չէ, վորովհետև մի շարք ուրիշ յերկրամասերում, ուրիշ մարզերում, հենց նույն Սևահող մարզում, Միջին, Ներքին Վոլգայում և ամբողջ Ուկրաինայում բեռնաժողովուրդը պակաս չէ, իսկ մի շարք դեպքերում ավելի յէ այն բեռնաժողովուրդից, վորպիսին ունի Հյուսիսային Կովկասը: Այնուամենայնիվ ավելացնենք, վոր Ուկրաինայն այս տարի հաջողութեամբ դուրս յեկավ գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքներից:

Բացի դրանից, հենց տնտեսութեան մեջ յեղած մեքենայական տեխնիկան, բացի տրակտորներից, ավտոմեքենաներից և կոմբայններից, չէ՞ վոր իր բնույթով բոլորովին տարբեր է, քան, ասենք, Մոսկվայի մարզի գյուղատնտեսական գործիքները: Դուք բոլորդ կարդացել եք ընկ. Ստալինին ուղղված Ռյազանսկու կոլխոզնիկների նամակը, վորտեղ նրանք իրենց ամեն մի ռայոնի համար 40 տրակտոր ունենալը համարում են խոշորագույն նվաճում, գյուղատնտեսութեան արմատական վերակառուցում, իսկ մեզ մոտ մի ռայոնին ընկնում է 400 տրակտոր և մենք համարում ենք, թե այդ ի՞նչ մեխանիզացիա յէ, չարժե նույնիսկ դրա մասին խոսել, հարկավոր է 5 անգամ ավելի տրակտոր — սովորաբար այսպիսի պահանջներ են ներկայացնում ընկերները: Բացի դրանից, նկատի առնք, թե ուրիշ յերկրամասերում ինչպիսի գործիքներով են մշակում իրենց հողը: Մի՞թե դա այն է, վորի վրա մենք աշխատում ենք (Տեղից լսվում է ձայն. «Այնտեղ մի աշխատունակին ընկնում է կես հեկտար հող»): Կես հեկտար, դա ճիշտ է, անհայտ դրա համար եմ ասում, վոր հենց մեխանիզացիան լուծում է այդ հարցը, թե մի աշխատունակի համար ինչքան հող կարելի յէ ունենալ, արորի ժամանակ մի քառորդ հեկտարն էլ շատ էր, իսկ տրակտորաքարշ գութան ունենալու դեպքում մի աշխատունակի համար կարելի յէ ունենալ 3, 4 և նույնիսկ 5 հեկտար:

Ընկերներ, յես կուզենայի ելի մի քանի նկատողութիւններ անել մեր սովխոզների և, մանավանդ, հացահատիկային

սովխոզների մասին: Պետք է ասեմ, վոր չնայած մեր հացահատիկային սովխոզներում տեխնիկան հսկայական չափով — 2—3 անգամ ուժեղացել է, չնայած նրան, վոր սովխոզների ցանքաստարածութիւնները չեն ընդարձակվում, և նույնիսկ առանձին դեպքերում կրճատվում են, բայց և այնպէս չի կարելի ասել, վոր մենք յուրացրել ենք սովխոզային շինարարութիւնը: Հիմնական հարցը վոչ թե տրակտորների քանակի, վոչ թե տեխնիկայի մեջ է, այլ ամենից առաջ, բանվորական ուժի, կայուն բանվորական ուժի և նրա կազմակերպման մեջ է կայանում: Սովխոզների այնպիսի աշխատանքը, վոր մենք ունենք այս վերջին տարիներում, թեկուզ և նա վորոշ աճում է տալիս մթերքներ հանձնելու տեսակետից և շարժվում է առաջ — այդպիսի աշխատանքը չի կարելի բավարար համարել: Այդ իսկ պատճառով էլ չենք կարող ասել, վոր մենք յուրացրել ենք սովխոզային շինարարութիւնը:

Կարծում եմ, վոր բոլոր կուսակցական կազմակերպութիւնները — և սովխոզների քաղաքիկները, և ՄՏ կայանների բաժինները — ոգնութիւն ցույց կտան սովխոզներին, վորպեսզի ուղղվի և կարգի բերվի գյուղատնտեսութեան այս վիթխարի և վճռական բնագավառը:

1.400.000 հեկտար են կազմում մեր սովխոզներ գտնաւարածութիւնները: Համարյա մեկ ու կես միլիոն: Այս տարածութիւնը լիով յեղ ամբողջովին կարող էր դառնալ մեր տնտեսական ամենաարդյունավետ յեղ ամենայնեպէս բնագավառը:

Դուք գիտեք, թե ինչ հսկայական միջոցներ ենք ծախսում մենք, ինչպիսի տեխնիկայ ենք մտցնում սովխոզային դաշտերում: Այժմ մեր խնդիրն է — բարձր տեխնիկայի մակարդակին հասցնել մեր ամբողջ աշխատանքը և մեր սովխոզների ղեկավարումը:

Մի քանի նկատողութիւններ անասնաբուծութեան վերաբերյալ. սա նույնպէս մեր տնտեսութեան բացառիկ կարևոր ճյուղն է: Յետեւ խոսելու լինենք անասնաբուծութեան համայնացված սեկտորի մասին, ապա, անկասկած, մենք ունենք ամուր և կայուն աճում դեպի առաջ: Յես կուզեյի ձեզ հիշեցնել ընկ. Ստալինին ուղղված անասնաբուծական սովխոզների քաղաքիկների պետերի այն ռապորտը, վորը տպված էր «Պրավդա»-յում, և վորը խոսում է անասնապահական սովխոզների լուրջ հաջողութիւնների մասին:

Մենք միշտ կարծում ենք, վոր հացահատիկային սովխոզները կլինեն ավելի պարզ, իսկ անասնաբուծական սովխոզ-

ները — ավելի բարդ, ավելի դժվար, վորովհետև այնտեղ գրանվում են անասուններ, վորոնց պետք է խնամել և այլն: Իսկ գործնականում ուրիշ կերպ դուրս յեկավ: Անասնաբուծական սովխոզները վոչ միայն ընդլայնեցին և ավելացրին իրենց անասունների ընդհանուր թիվը, վոչ միայն բարեխղճորեն և նշանակված ժամկետներին կատարեցին իրենց պարտավորությունները պետություն հանդեպ, այլ նաև կարողացան ապահովել անասունների ավելացումը, մի կթելուց ավելի շատ կաթ ստանալու գործը, նախրի վորակական աճը և այլն:

Այս սովխոզների մեծամասնությունը խոշորագույն հաջողությունները նրանց դարձրին յեկամտաբեր: Անասնաբուծական տրեստներն այս տարի տվին 3 միլիոն ոգուտ: Իսկ այս 3 միլիոնն ավելի արժի, քան մյուսների 30 միլիոնները, վորովհետև դա արդյունք է նրան, վոր անասնաբուծական սովխոզային ճեմարաններն իսկապես կանգնեցին ամուր յեվ հաստատուն վոսկերի վրա:

Նույնը կարելի յե ասել նալեվ կոլխոզների անասնաբուծական ճեմարանների մասին: Չնայած 1932 թվի ծանր տարվան, յերբ դուք ինքներդ զիտեք կերի, ֆուրաժի և մանուփանդ կենտրոնացրած կերի տեսակետից դրությունը շատ ծանր էր, չնայած այս բոլորին, մեր կաթնա-ապրանքային ֆերմաներն ուժեղ չափով աճել են: 1931 թվին կար 103 հազար կով, 1932 թվին՝ արդեն 166 հազար, և 1933 թվին մենք կոլխոզների ֆերմաներում ունենք 195 հազար կով: 1931 թվին կար ընդամենը 221 հազար խոշոր անասուն, 1932 թվին — 398 հազար, իսկ 1933 թվին — 480 հազար:

Խոզապահանքային ճեմարաններում դրությունը վորոշ չափով վատ է: 1931 թվին խոզաժայրեր ունեյինք 80 հազ., 1932 թվին — 90 հազար և 1933 թվին ընդամենը կար 65 հազար գլուխ: Հացահատիկային պաշարի քչություն հետեվանքով, մենք ուղղակի ասում եյինք, թե մորթեցեք խոզերը, վորովհետև լավ է մորթել նրան, քան թե սատկի ուժասպառությունից: Համապատասխան կերպով նույն տարիներին խոզերի յերամակը հետեյալն էր. 1931 թվին 770 հազար, 1932 թվին — 348 հազար և 1933 թվին — 455 հազար գլուխ:

Վոյսաբների հոտը 1931 թվին բաղկացած էր 400 հազարից, 1932 թվին — 613 հազարից և 1933 թվին — 1.129 հազարից: Վոյսաբը քիչ խնամք պահանջող կենդանի յե և շուտ է զարգանում:

ձագարներ 1931 թվին ունեյինք — 230 հազար, 1932

թվին — 1.900 հազար և 1933 թվին — 952 հազար: Անցյալ տարի մենք կերանք ձագարների ավելի քան կեսը:

Ինչպես տեսնում եք, անգամ ծանր տարուց հետո մնում է մի այնպիսի դրություն, վորը մեզ հնարավորություն է տալիս ամենակարճ ժամանակում զարգացնել մեր անասնապահական ճեմարանը, յեթե մենք ունենանք հացահատիկ և զբաղվենք անասնապահությամբ, յեթե սովխոզների և ՄՏԿ քաղաքայինները կպչեն այդ գործին:

Ինչ վերաբերում է յերկրամասի ամբողջ նախիրին, յեթե հաշվի առնենք անհատական տնտեսությունները, ապա դրությունը վատ է:

Անասունների ամբողջ նախիրը (ներառյալ կոլխոզները) 1931 թվին 2.700 հազար էր, 1932 թվին — 2.570 հազար և 1933 թվին միայն 2.320 հազար: Չնայած կովադրկության դեմ պայքարելու ուղղությամբ ձեռք առած մի շարք միջոցառումներին, չնայած 100 հազար հորթերի բաժանմանը, մենք դեռ յեվ չախջախել նախիրի իջեցման ճեղքները:

1931 թվին խոզեր կային 473 հազ., 1932 թվին — 677 հազար և 1933-ին 540 հազար գլուխ, այսինքն՝ խոզերի յերամակը բարձր է 1931 թվականից և ցածր 1932 թվականից: Համարյա միևնույն մակարդակի վրա յեն կանգնած վոյսաբները, վորի հոտն աճում է:

Յերե ուշադրությամբ վերլուծենք մեր գյուղատնտեսության արդյունքները, ապա ինձ թվում է, վոր մենք կարող ենք այնուամենայնիվ այսպիսի յեզրակացություն անել. սաբասաժի ջախջախման հետեվանքով, մենք կարողացանք վերականգնել քաղաքական դրությունը յեվ ամբողջով մեր սովխոզներն ու կոլխոզները գյուղում: Մենք մի շարք սվյալներ յեվ ցուցանիշներ ունենք, վորոնք խոսում են վերելիի մասին, այն մասին, վոր մեզ մոտ կա այն ամբողջ անհրաժեշտ, վորպեսզի ել ավելի առաջ գնանք յեվ զարգացնենք նվաճումները, բազմապատկենք մեր ճեմարանի խոշորագույն հաղթանակները:

Կարծում եմ, վոր 1934 թվին մենք կարող ենք, յերե լավ աշխատենք, վերջ տալ 1932 թվի սաբասաժային այն ժառանգությունը, վորը դեռ գոյություն ունի:

Նշանակում է, արդյոք, ընկերներ, վոր մենք այս արդյունքների հիման վրա կարող ենք ասել, թե մենք վերջնականապես վերացրել ենք սաբոտաժը, այդ սաբոտաժի տարրերը և վոր մենք վերջնականապես ամրապնդվել ենք և վոր ամեն ինչ բարեհաջող դրության մեջ է: Իհարկե վոչ: Այս յես ասում եմ

վոր թե այն պատճառով, վոր կուսակցութեան 17-րդ կուսհա-
մագումարի թեզիսներում գրված է այն մասին, վոր դեռ կլի-
նեն նոր փորձեր, մեր կոլխոզները քայքայելու կուլակային
փորձեր, այլ և այն պատճառով, վոր ինքն իրականութեամբ,
ինքը փորձը, կլանքն ասում է, վոր մեզ մոտ դեռ շատ կան
հետամնաց ասպարեզներ, շատ կա սաբոտաժային տարվա ժա-
ռանգութեամբ, շատ կա այն ամենից, վորի դեմ պետք է հա-
մառ ու ծանր պայքար մղենք:

Արդյոք, ընկերներ, մենք չգիտե՞նք, վոր չնայած կուսակ-
ցական կազմակերպութեանների գոմանը, կոլխոզների, սովխոզ-
ների և մյուս կազմակերպութեանների ու խորհրդային ապա-
րատի գոմանը, դեռ շատ են մնացել մեր յերկրամասում կու-
լակային մնացորդներ, սպիտակ գվարդիականներ, կան դեպքեր,
յերբ հյուսիս արտաքսված կուլակութեամբ հետ է վերադառ-
նում: Իսկ այդ խնդիրներում մեր զգոնութեամբ դեռ անբա-
վարար է:

Ե՛նք գիտենք, վոր կուլակային տարրերի մի մասը կարո-
ղացավ թագնվել, ել ավելի զգուշ կերպով սկսեց դիմակավոր-
վել: Անկասկած է, ընկերներ, վոր այդ կուլակային թափփուկ-
ները ներկվում են վորպես հասարակական աշխատողներ, հար-
վածայիններ, իսկ հաճախ կուլակային և կուլակներին մոտ կանգ-
նած տարրերի հատուկ «հարվածային» բրիգադներ են կազմա-
կերպում:

Դատակարգային թշնամու դիմադրութեան այդ ձևը այժմս,
բայտ եյութեան, նոր ձև է, այլ հին ձև է, սակայն ավելի նրբա-
ցել է այն և թշնամին սկսել է ել ավելի վարպետորեն հար-
մարվել, հաշվի առնելով սաբոտաժի ջախջախման փորձը:

Վորպեսզի թագնեն իրենց իսկական դեմքը, նրանք պայ-
մանավորվում են իրենց շրջանում—«մենք պետք է մեզ պահ-
պանենք, խորհրդային իշխանութեան կողմից անցկացվող կամ-
պանիստների գործում մասնակցի մեջ միշտ համախոհ լինենք:
Ավելի լավ է ստորանալ, քան գոնվել նկուղում և միայն զգուշ
կերպով ոգտագործել հարմար մոմենտները և անտեսանելի կեր-
պով հիշեցնել կոլխոզիկներին կոլխոզների դեմ պայքարելու
մասին», և անկյունից սպանել մեր ակտիվիստներին:

Արդյոք մենք բոլորս չգիտե՞նք, վոր մեզ մոտ քիչ չկան այն-
պիսի կոլխոզներ և անգամ ռայոններ, ուր շատ վատ են աշխա-
տել: Կարելի չէ անվանել տասնյակ ռայոններ և մոտ 40 — 50
ՄՏԿ, վորոնք անցյալ տարվանից իսկի յեւ լավ չեն աշխատում:
Ձեզ բաժանած նյութերի մեջ (այդ պատճառով եւ յես թվեր

չեմ բերում) կցված է ընկ. Սերգեյեվի, Կազանսկի ՄՏԿ քաղ-
բաժնի պետի նամակը: Վորը հասարակական բուքսիլի կարգով
աշխատել է Վեշենսկի ՄՏԿ: Ընկ. Սերգեյեվն իր նամակի մեջ
նկարագրում է Վեշենսկի ռայոնի կոլխոզների գործերի դրու-
թեամբ: Յեւ այնտեղ շատ բան, ինչ վոր կար անցյալ տարի,
քիչ է փոխվել:

Ստարո-Մինսկի ռայոնից մի կոլխոզի որինսկ յեւս բե-
րեմ: Հաշիվները ցույց են տալիս, վոր այդ կոլխոզում այս
տարի պետք է յուրաքանչյուր աշխորին ընկներ 10 — 12 կի-
լոգրամից վոչ պակաս: Կոլխոզն ուներ բոլոր հնարավորութեան-
ները այդ յեկամուտն ստանալու համար, սակայն չողտագոր-
ծեց այդ հնարավորութեամբ, կորցրեց հացը: Աշնանացանի հա-
սունացման շրջանում, բերքատվութեամբ հաշվում ելին 13,8
ցենտներ, իսկ փորձնական կալսումը տվեց միայն 11: Յերկու
ցենտներ կուլ տվեց՝ այսպես կոչվող, «ժանգը», վորը հետևանք
էր աշնանացանի ձգձգմանը մինչև 1932 թվի նոյեմբերի 7-ը,
դրան ավելացրած այն, վոր միայն բերքահավաքի ընթացքում
յեղան 7 հազար փթից ավելի հացահատիկի կորուստներ, վո-
րովհետև հասկայինների հիմնական մասը հավաքվեց մեծ ուշա-
ցումով: Շատ արտեր հունձից հետո չփոցվեց, կալսից հետո
կալերը չմաքրվեցին:

Առաջին բրիգադի կալում թողված են անխնամ 10 վագոն
մնացորդներ, վորոնց 35 տոկոսից վոչ պակասը մաքուր գարի
յե: Այս հանցագործ աշխատանքի հետևանքով, կոլխոզը 10 — 12
կիլոգրամի փոխարեն կոլխոզիկներին հանձնեց աշխորի դիմաց
վոչ ավելի, քան 2 — 3 կիլոգրամ:

Այդ որինակր փայլուն կերպով ցույց է տալիս, թե ինչպես
մի շարք կոլխոզներում, մի շարք ռայոններում, մի շարք ՄՏԿ
վատ աշխատանքը, գործի իսկական, բոլշևիկյան կազմակերպ-
ման բացակայութեամբ խոշորագույն կորուստների պատճառ
է դառնում:

Յեթե մի որինակ յեւս բերենք, ապա ինձ թվում է, այն բաց
կանի գործի մյուս կողմը: Վերցնենք մի անտեսութեան արտադրած
աշխորերի քանակութեամբ և տեսնենք, թե ի՞նչ է ստացվում,
ինչպես են աշխատում կոլխոզիկների առանձին խմբերը:

60 հազար անտեսութեաններ, կամ 9 տոկոսը, ունեն 50
աշխորից պակաս, 70 հազար անտեսութեաններ, կամ 11 տո-
կոսը, ունեն 50-ից մինչև 100 աշխոր, 89 հազար անտեսու-
թեաններ, կամ 12 տոկոսը, ունեն 100-ից մինչև 150 աշխոր
մի անտեսութեամբ: Նշանակում է, յերկրամասի բոլոր անտես-

սուբյուկներէից 32 տոկոսն ունեն մինչեւ 150 աւխոր: Իսկ տնտեսութիւններէ 33 տոկոսն ունեն 150-ից մինչև 300 աշխոր և 300-ից ավելի աշխոր ունի — 35 տոկոսը:

Այս թվերը պարզ պատկեր են ցույց տալիս: Յեթե կոլխոզնիկներէ առաջին յերեք խմբում կան կոլխոզնիկներէ վորոշ մաս, վորոնք կամ աշխատում են սովխոզներում, կամ կոլխոզ են վերադարձել վերջերս, չամ հիվանդացել են, կամ հաշմանդամներ են, ապա կասկած չի կարող լինել այն մասին, վոր կոլխոզնիկներէ 15 — 20 տոկոսը դեռ շարունակում է վատ աշխատել, դեռ չի հաշտվել կոլխոզներէ հետ, չի ցանկանում աշխատել, դեռ տատանվում է: Այդ 15 — 20 տոկոսներէ խնդիրը մեզ համար — խոշոր պրոբլեմ է: Այդ 150 հազար քրիստոնքայուներ են, այդ՝ կես միլիոնից ավելի մարդիկ են, վորոնք հանախ շատ անորոշ վիճակի մեջ են գտնվում:

Այստեղ մենք ել մեզը ունենք: Մենք չենք կարողանում նրանց կազմակերպել և սովորել, վորպեսզի աշխատեն:

3-րդ խմբում յեղածները այնպիսի մարդիկ են, վորոնք արդեն հասկացել են, վոր պետք է աշխատել: Յեւ վերջին խմբում — այդ նրանք են, վորոնք իսկապես բարեխիղճ, նվիրված, և յես կասելի, հարվածայնորեն են աշխատում: 400 աշխորերէից ավելին՝ (իսկ այդպիսի տնտեսութիւններ մեզ մոտ կազմում են 20 տոկոս, 150 հազար տնտեսութիւնից ավելի) դա ուղղակի հարվածային աշխատանք է: Այն նորմաներէ համաձայն, արտադրանքի այն պահանջներէ համաձայն, վոր մենք ներկայացնում ենք, այդ 20 տոկոսը պետք է աշխատեն նվիրվածորեն, ինչպես աշխատում են բրիգադիւրներ — Դուբենկոն, Մարյա Սաֆոնովան և մյուս առաջավորները, վորպեսզի ձեռք բերեն 400 աշխորերից ավելի:

Փողի հետ նույն պատկերն է:

Յերկրամասի տնտեսութիւններէ 35 տոկոսը աշխորի դիմաց ստանում են մինչև 50 կոպեկ, 34 տոկոսն ունեն 50-ական կոպեկ և 34 տոկոսը աշխորի դիմաց աշխատել են 50 կոպեկից մինչև 1 ռ. ելի նույն որինաչափութիւնն է, նույն դրութիւնն է, վորոնք բնութագրում էյին աշխորերի արտադրանքը:

Մեզ մոտ՝ կոլխոզներում ամեն դեպքում և մինչև վերջ չեն հաստատված բոլշևիկյան կարգ ու կանոններ, դեռ շատ բան մեզ կվիճակվի հաղթահարել համառ աշխատանքով, հարկավոր է մեծ չափով բարձրացնել աշխատանքի վորակը գյուղատնտեսութիւն մեջ, մեր մեքենաների աշխատանքի վորակը, սկսած քակարից, շարժացանից, կախիչից, վորոնք գտնվում են ՄՏԿ-ների

ձեռքում յեւ վերջացած իրենց՝ կոլխոզնիկներէ աշխատանքի վորակով:

Դուք բոլորդ հիշում եք, թե ինչպես վատ էյին աշխատում կոմբայնները: Դուք դիտեք, վոր կախիչներն իրենց հզորութիւն կետից ու մեկ յերրորդականից քիչ են աշխատում: Այս բոլորը մենք պետք է քաղաքականապես գնահատենք: Մենք վատ ենք կազմակերպում աշխատանքը, խիստ կերպով հետ է մնում կազմակերպչական աշխատանքը, իսկ մի շարք դեպքերում դեռ կոլխոզնիկներէ մեջ կան տատանվող տարրեր և անցյալ տարվա որինակով ուղղակի սաբոտաժի, անցյալ տարվա որինակով հակահեղափոխական աշխատանքի տարրեր:

Սակայն խորապես սխալ կլինէր այս թերութիւններէ հիման վրա անել այն յեղրակացութիւնը, թե սաբոտաժն այս տարի այնպես է, ինչպես անցյալ տարի: Այդ, իհարկէ, բացարձակութեն միայն, վնասակար հայեցակէս է: Մենք չենք կարող չտեսնել այն թերութիւնները, վորոնք մեզ մոտ գոյութիւն ունեն, սակայն մենք պիտի տեսնենք այն հսկայական և վճռական բեկումը, վորն արդեն արտահայտվել է թե հացի և թե աշխատանքի թվերում և վորը միանգամայն ակներև է դյուղի յուրաքանչյուր աշխատողի համար:

Ահա թե ինչու ինձ թվում է, վոր նման դատողութիւնները մենք քմենալվճական կերպով պետք է մերժենք, ինչպես և ուրիշ բնույթի դատողութիւնները, վորոնք ասում են, թե «բեկումն արդեն ստեղծված է, կարելի չէ հանգստանալ, քանի վոր քաղաքականներն ստեղծվել են, ել ի՞նչ դատակարգային պայքար: Այժմ քաղաքականներն են բոլոր հարցերը վճռում և տիրող գործը լավ կլինի մնա»:

Դեռ շատ մեծ սլաքար պետք է մղենք հետադարձ:

Յեւ վորքան ուժեղ ենք դառնում, վորքան ավելի յենք ամրապնդվում մենք, այնքան նուրբ, այնքան վարպետորեն է գործում թշնամին, այնքան սրվում է պայքարը: Այդ պատճառով ել այս առաջին նվաճումների վրա, վերելքի այդ առաջին քայլերում հանգստանալ չի կարելի: Ընդհակառակը, հարկավոր է ամրապնդել նվաճումները և պայքարել հետադարձ ևս, վորպեսզի վերջնականապես ամրապնդենք մեր կոլխոզները:

Հենց այս կապակցութեամբ էյի յես ցանկանում ընդգծել դատակարգային զգոնութիւն բարձրացման անհրաժեշտութիւնը, ընդգծել ամեն տեսակի հանգստացուցիչ արամադրութիւններէ անթույլատրելիութիւնը, կարճ էյինք մենք խուսափել անցյալ տարվա սաբոտաժից, թե՛ վոչ:

Ինչու յեմ յես այս հարցը դնում: Վորովհետև անցյալը կարող ե կրկնվել, յեթե մենք հաշվի չառնենք անցյալի դասերը, չըմբռնենք սխալների ելուծյունը: Ձե՛ վոր ակներև ե, վոր յեթե մենք սաբոտաժի դեմ իսկական պայքար մղելու գործից բռնեյինք, մենք համեմատորեն շտապ կերպով կվերջացնեյինք այն: Միայն այն պատճառով, վոր մենք թույլ տվինք սխալներ, ուշ տեսանք թշնամու պայքարի մեթոդների վերականգնումը, մենք ունեցանք այդ սուր դժվարությունները և ստիպված յեղանք հասնել նրան, ինչ մենք թողել եյինք, ստիպված յեղանք նվաճել բաց թողածը:

Այժմ յես ցանկանում եյի մի հարց ևս դնել, վորի նկատմամբ լրիվ պարզություն չկա: Հաճախ լինում են այսպիսի դատողություններ. «Ի՞նչ կա վոր, չկա չարիք՝ առանց բարիքի: Յեղել ե սաբոտաժ, այժմ մենք նրան ջախջախել ենք, այժմ դրությունն ավելի լավ ե: Դեռ, թե կուզեք, մենք ոգուտ ստացանք այդ սաբոտաժից»: Այդ նույնպես բացարձակորեն սխալ և ֆլասակար դատողություններ են: Ծիծաղելի յե կարծել, վոր այնտեղ, ուր անասունների կեսը վոչնչացել ե, այնտեղ, ուր աղոտոված են դաշտերը, ծիծաղելի յե կարծել, վոր մենք իբր թե նոր դժվարություններ չստացանք: Իհարկե, այդ ծիծաղելի յե ու ֆլասակար: Վո՞րն ե ճիշտը: Ճիշտ ե, վոր ԿԵՆՏԿՈՄԻ ոգնություն, կազմակերպությունների մոբիլիզացիայի, քաղբաժինների կազմակերպման շնորհիվ, այժմ մենք վերականգնել ենք դրությունը քաղաքանապես և առաջ գնալու բոլոր հնարավորություններն ունենք, վորպեսզի ամենակարճ ժամանակամիջոցում վերջ տանք այն ամբողջ ժառանգությունը, վորը մնացել ե մեզ սաբոտաժային տարվանից: Յե՛վ միանգամայն ճշմարիտ ե, վոր այնտեղ, ուր դեկավարում են բոլշևիկները (յես արդեն մեջ բերեցի ընկ. Ստալինի խոսքերը), այնտեղ կոլխոզներում կարելի յե գտնել այնպիսի արտադրողական ուժեր, վորոնք բազմաթիվ անգամ կծածկեն սաբոտաժային տարվա ֆլասը և կոլխոզները դեպի շատ առաջ կմղեն:

Յես ցանկանում եյի նաև մի քանի դիտողություններ անել անհատականի մասին: Մեզ մոտ, յերկրամասում, անհատական սեկտորը, վերջին յերեք տարիների ընթացքում, մոտավորապես միևնույն մակարդակի վրա յե մնում: (Կոլեկտիվացման ժողովոսն ըստ թվերի— 73, 71, 72 ե): Յեթե մի կողմ դնենք նոր Հյուսիսային Կովկասի յերկրամասը, ապա միայն Ազով-Սևծովյան յերկրամասում կոլխոզային տնտեսությունները կազ-

մում են 81—82 տոկ: Համենայն դեպս անհատականները բավականին նշանակալից տոկոս են կազմում: Մեր քաղաքականությունը այդ խնդրում, անհատականի նկատմամբ ունեցած մեր վերաբերմունքի խնդրում լիովին ուժի մեջ ե մնում: ԿԵՆՏԿՈՄԻ թեղիսներում գրված ե, վոր արտադրություն սոցիալիստական ձևը գտնում ե արտադրության միակ ձև, վոր կոլեկտիվացումը պետք ե ամեն տեղ ավարտվի: Մինչևեռ, մինչև այժմ մեզ մոտ վորոշ չափով թերագնահատվում ե աշխատանքը անհատականների հետ, նրանց կոլխոզներ ներգրավելու գործը: Այստեղ ևս ինքնահոսի վրա չպետք ե վստահանալ: Այստեղ պահանջվում ե սիստեմատիկ, համառ աշխատանք քաղբաժինների, կուսկազմակերպությունների, կոլխոզների և մեր ամբողջ հասարակայնության կողմից, վորպեսզի բացատրենք, ոգնենք անհատականների մնացորդներին, ոգնենք նրանց, վորոնք իսկապես կարող են ներգրավվել կոլխոզներում (իսկ այդպիսիները քիչ չեն, անգամ նրանց մեջ, վորոնց մենք դուրս ենք արել սաբոտաժի դեմ պայքարելու ամենասուր շըրջանում), կանգնել կոլխոզային ուղու վրա:

Ահա, ըստ իս, այն հիմնականը, ինչ յես ցանկանում եյի ասել գյուղատնտեսության նկատմամբ: Կրկնում եմ, վոր մենք ունենք դեռ առաջին նվաճումները, վերելի սկիզբը: Բայց մենք, անկասկած, ունենք կոլխոզային ու սովխոզային տնտեսություն բուռն աճման ու ծաղկման բոլոր պայմանները:

Մենք չենք կարող հանձնվել հանգստացուցիչ տրամադրություններին, գերադնահատել ձեռք բերած նվաճումները: մենք պետք ե տեսնենք մեր հետ մնացող ռայոնները, ՄՏԿ, սովխոզները, կոլխոզները, վատ աշխատող կոլխոզիկներին, այդ պատճառով ել մենք պետք ե վոչ միայն չթուլացնենք, այլ ընդհակառակը, բարձրացնենք մեր զգոնությունը, մեր աշխատանքի լարվածությունը այն հաշվով, վորպեսզի զարգացնենք ու մինչև վերջ հասցնենք այն հարձակումը, վորն սկսված ե ընկ. Ստալինի ցուցմունքով, մոտավորապես մի տարվանից մի քիչ ավելի սրանից առաջ:

3. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԻ ԱՇԽԱՏԱՆԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Անցնելով արդյունաբերության աշխատանքի արդյունքների գնահատման, յես պետք ե ասեմ, վոր գյուղատնտեսության, սաբոտաժի խորտակման համար պայքարի հետ կապ-

ված դժվարութիւնները պահանջեցին մեղմից կենտրոնացնել գլխավոր ուշադրութիւնն ու գլխավոր ուժերը հատկապէս գյուղում: Կասկած չկա, վոր մի շարք դեպքերում մենք ուժեղացրինք ուշադրութիւնը դեպի գյուղը աշխատանքի այլ ճյուղերի հաշիւին: Հաճախ ուղղակի ի մնաս արդիւնաբերութիւնն և նույնիսկ տրանսպորտի, մենք յերեւմտ փոխադրել ենք ուժերն ու մեր ուշադրութիւնը գյուղատնտեսութիւն վրա: Բացի դրանից, արդիւնաբերութիւն աշխատանքի վրա ազդում եր և այն, վոր գյուղում յեղած կուլակային սաբոտաժի տրամադրութիւններն իրենց արտացոլումը գտնում եյին և քաղաքում, ձեռնարկութիւններում: Շատ նոր բանփորներ գալիս եյին ձեռնարկութիւնները կոլխոզներէ, գյուղից, վերջապէս, մեր քաղաքի, արդիւնաբերութիւն վրա անդրադառնում եյին և պարենավորման այն դժվարութիւնները, վորոնք գոյութիւն ունեյին գյուղում: Յեթե առաջ գյուղը տալիս եր քաղաքի բանփորներին լրացուցիչ պարենավորման միջոցներ շուկայի միջոցով, թեպէտ և բարձր գնով, ապա անցյալ տարի ստացվեց ընդհանրապէս, ամեն տեսակ միջոցներով (ազգակցական կապեր, սպեկուլացիա և այլն) բանփորների համար հատկացված պարենավորման մի մասը փոխադրվում եր գյուղը: Այդ բոլորը չէր կարող չանդրադառնալ և մեր աշխատանքի վրա քաղաքում, արդիւնաբերութիւն մեջ:

Յեւ վերջին մենք վերցնենք մեր արդիւնաբերութիւն աշխատանքները, ապա նոր շինարարութիւն և վերակառուցման վրա կապիտալ ներդրումների թեւ փոշ շատ, բայց սխառմատիկ աճին զուգընթաց (1931 թ. 302 միլ. ռուբ., 1932 թ. 322 միլ. ռուբ., 1933 թ. 334 միլ. ռուբ.) արդիւնաբերական արտադրանքի աճման տեսակը 1932 թվին վորոշ չափով իջավ: Իհարկէ, այդ իջման մեջ վճռական դեր խաղացին փոշ միայն այն դժվարութիւնները, վորոնց մասին յես խոսեցի վերը, այլ, նախ և առաջ, արդիւնաբերութիւնի ղեկավարութիւն այն հսկայական պակասութիւններ, վորոնք մերկացվեցին Կենսկոմի կողմից թե՛ ածխի յեւ թե՛ տրանսպորտի վերաբերմամբ, վորոնք դեռ ավելի առաջ հիմնական գծերով մերկացված եյին վորոշ արդիւնաբերութիւնի համար ընկ. Սալինի ՏՏՏ-սավարների խորհրդակցութիւնն արած ցուցմունքում, նրա այսպէս կոչվող՝ 6 պայմաններում:

Յեթե վերցնենք մեր արդիւնաբերութիւն ընդհանուր արտադրանքը, ապա մենք կունենանք 1931 թվին 1 միլիարդ 544 միլիոն, 1932 թվին — 1 միլիարդ 733 միլիոն և 1933 թվին

1 միլիարդ 705 միլիոն ռուբլի: Ըստ կոնյուկտուրային հաշվետվութիւն տվյալների, այդ թվերը պետք է ընդունել վորոշ ուղղումներով: Անցյալ տարիների պրակտիկան ցույց է տալիս, վոր կոնյուկտուրային տվյալները, ձեռնարկութիւնների տարեկան հաշվետվութիւնների համեմատութիւնմբ զգալիորեն, 10—12 տոկոսով ավելացնում են այդ տվյալները, բայց յեթե նույնիսկ նկատի ունենանք այդ ուղղումները, ապա ընդհանրապէս ստացվում է այնպիսի պատկեր, վոր արդիւնաբերական արտադրանքը անցյալ տարվա միլիոնային մակարդակի վրա յեթուամ, ըստ վորում ստաբիլիզացիան հիմնականում կատարվում է նավթարդիւնաբերութիւն իջեցման հաշիւին: Մնացած բոլոր արտադրանքը 1932 թվի համեմատութիւնմբ 1933 թվին տալիս է զգալի աճ, մոտ 8 տոկոս, այսինքն՝ մոտավորապէս Միութիւն արդիւնաբերութիւն աճի միջին մակարդակը:

Յեթե վերցնենք յերկրամասի արդիւնաբերութիւնն առանց նավթարդիւնաբերութիւն, վորի մասին պետք է խոսվի առանձնապէս, ապա մենք կունենանք հետևյալ թվերը — 1931 թվին — 903 միլիոն, 1932 թվին — մեկ միլիարդ 61 միլիոն, 1933 թվին — մեկ միլիարդ 146 միլիոն, այսինքն՝ համապատասխան աճ — 17, 13 և 8 տոկոս:

Գրողներֆոր մեր արտադրանքի մեջ ունի հսկայական տնտեսական կշիռ — նա կազմում է ընդհանուր արտադրանքի ամբողջ արժեքի ավելի քան մեկ յերրորդը, ըստ վորում դա չի արտացոլում ըստ ելութիւն նրա տեսակարար կշիռը յերկրամասի արդիւնաբերութիւն մեջ, վորովհետեւ այդ արժեքային արտահայտութիւնը հետեւանք է նրան, վոր արտադրանքը — նավթը ունի շատ բարձր գին, իսկ բանփորների բանակը, վորը պահանջվում է այդ նավթի արտահանման և մշակման համար, համեմատաբար ավելի քիչ է, քան յերկրամասի արդիւնաբերութիւն մի շարք ուրիշ ճյուղերում:

Շատ բնորոշ է Սեւկավուզը արդիւնաբերութիւնի ղեկավարման տեսակետից: Յեթե ուշադրութիւնմբ դիտելու լինենք, թե ինչ դրութիւն մեջ եր գտնվում ածխի արդիւնահանման գործը, ապա մենք կնկատենք, վոր 1932 թվի առաջին յեռամսիակում, այսինքն՝ յերկու տարի սրանից առաջ, Սեւկավուզը սովեց առաջին յեռամսիակում՝ 1 միլիոն 362 հազար տոնն, յերկրորդ յեռամսիակում — 1 միլիոն 146 հազար տոնն, ապա յեկրորդ յեռամսիակում իջեցրեց մինչև 950 հազար տոննի, իսկ հետո, յեթե առնենք նորից 1933 թվի առաջին յերկու յեռամսիակները, ապա կունենանք մեկ միլիոն 200 հազար տոնն:

Իսկ հետո արդեն տեղի ունի զգալի աճ, վորը յերրորդ և չորրորդ յեռամսյակներում ծածկում ե նախընթաց տարիներին համապատասխան մակարդակները, իսկ վերջին—չորրորդ յեռամսյակը տալիս ե մեկ միլիոն 440 հազար տոնն, այսինքն՝ ընդհանրապես ռեկորդային արդյունահանում — որական 18 հազար տոնն: (Ընկ. Կոլոսիլինը տեղից—18 հազարը միջինն ե յեռամսյակում):

Սե և գունավոր մետաղագործության մեջ թեպետ քիչ բայց և այնպես կա առաջադիմություն: Սվելի քիչ իջեցում ե նկատվում 1932 թվի յերկրորդ կեսում և 1933 թվի սկզբին և ապա աճ սկսած 1933 թ. կեսից: Նույնը և գունավոր մետաղագործության արդյունաբերության մի շարք ճյուղերի մեջ: Սվելի կայուն են գյուղատնտեսական և ընդհանուր մեքենաշինության աշխատանքի թափերը: Բայց և այնպես այդ տատանումները տեղի ունեյին և այստեղ:

Նույն Սեվկավուզլի որինակով կարելի յե հետեվել, թե ինչ միջոցով եր ձեռք բերված բեկումն անխի արդյունահանության մեջ, աշխատանքի զգալի թուլացումից հետո: Դուք, իհարկե, ամենքդ գիտեք Կենտկոմի վորոշումը Դոնբասի մասին, ապա և մի շարք հեռագրերը, վորոնք ուղարկված եյին Կենտկոմից Դոնբասի աշխատողներին, Կենտկոմի հանձնաժողովին, վորն աշխատում եր Դոնբասում: Այդ բոլորը նպատակ ունեյին, վորպեսզի ամենակտրուկ միջոցներով խորտակվի Դոնբասի աշխատանքի վերակառուցման մասին Կենտկոմի վորոշման անցկացման ասպարիզում յեղած սաբոտաժը:

Ըստ եյուլթյան, նույնը տեղի ունեք և Սեվկավուզլում: Հրապարակված եր Կենտկոմի, Յերկրկոմի վորոշումը աշխատանքի վերակառուցման մասին, իսկ անտեսական, իսկ մասամբ ել կուսակցական ղեկավարությունը շատ յերկար ժամանակ չեք կարողանում հասկանալ, վոր գործը հենց բաղադրական պայքարի, այդ վորսշումների սաբոտաժի խորտակման մասին ե, և միայն Յերկրկոմի մի շարք միջոցառումներից հետո հաջողվեց ուղղել սխալները անտեսական և կուսակցական ղեկավարության մեջ, և այն ժամանակ գործն առաջ գնաց: Ինձ թվում ե, վոր գործն առաջ գնաց բավականին ամուր կերպով:

Դուք գիտեք այդ վերակառուցման հիմունքները: Դա կառավարման «Փունկցիոնակայի» վոչնչացումն ե, մասնագետների և լավագույն կադրերի տեղափոխումը դեպի ցած — հանքահանման հորը, խորը, անխափորը, պատասխանատվության բարձրացումը ղեկավարության վողջ սխտեմում և վոր գլխա-

վորն ե, մոբիլիզացիայի յենթարկել ամբողջ բանվորական բանակը՝ բարեխղճորեն, ազնվորեն աշխատելու, տեխնիկային տիրապետելու համար: Այդ ասպարիզում Սեվկավուզլը, Շախտի կուսկազմակերպությունն ունեն վորոշ հաջողություններ: Յեթե նրանք չանհանգստանան, չմտածեն, վոր նրանք արդեն կատարել են Կենտկոմի վորոշումը, այլ շարունակեն առաջիկայում ևս պայքարել այդ վորոշումների համար, ինչպես նրանք անում եյին վերջին ժամանակաշրջանում, ապա պետք ե կարծել, վոր անուխն ամուր կանգնած ե արագորեն առաջ գնալու ճանապարհին: Բայց արդեն այժմ պետք ե մատնանշել, վոր վերջին ամիսների ընթացքում հանքափորները քիչ կանգ են առել, առաջ չեն գնում, մնացել են նույն տեղում: Այդ նրանք բացատրում են նրանով, վոր իբրև թե շատ անուխ ե կուտակվել անխափորների վերի մասում (չի փոխադրում տրանսպորտը) և դա խանգարում ե շախտի աշխատանքը: Բայց յես կարծում եմ, վոր գործը միայն դրանում չե: Յերկի պետք ե ավելի ուշադրությամբ հետևել պատճառներին և աշխատանքի մեջ ձեռք բերել նոր տեղաշարժում, այլապես Շախտի կուսկազմակերպության 17-րդ կուսհամագումարին տված խոստումները կարող են մնալ չկատարված:

Յեթե վերցնենք Դրոգնեֆտը, վորն այժմ անցել ե Հյուսիսային Կովկասի յերկրամասին, ապա ներկայումս նա և նրա կուսկազմակերպությունը, չնայած Յերկրկոմի և ծանր արդյունաբերության ժողկոմ ընկ. Որջոնիկիձեյի հետ միասին ձեռք առած միջոցներին, իսկական և նոր ձևով չի վերակառուցել իր աշխատանքը: Չե վոր այժմ ել չնայած նրան, վոր այնտեղ եր գնացել կուսակցության Յերկրկոմի բրիգադը, կան փաստեր, յերբ բանվորների ամբողջ բրիգադը քնած ե հորատման անցքում: Կամ այսպիսի փաստ, յերբ կառավարման անփութության պատճառով, փառ ղեկավարության շնորհիվ հորատման աշխատանքներն ամբողջովին ավարտած 14 հորատման անցքերը, վորոնք կարող եյին հանձնվել շահագործման, ավելի քան մեկ ամիս մնացել եյին առանց սարքավորման: Դրա պատճառով յերկիրը առնվազը կորցրեց 250—300 հազար տոննա, մինչդեռ, ինչպես ձեզ հայտնի յե, ներկայումս արդյունահանվող նավթի քանակը բոլորովին չի բավարարում մեր յերկրի կարիքներին: Պետք ե ասել, վոր Դրոգնեֆտում իր ժամանակին ստեղծված եր փոսած թերիա, հատկապես Դրոգնու նավթագործների աշխատանքի մեջ յեղած պակասություններն ու սխալներն արդարացնելու համար: Փոխանակ պայքարելու,

վորպեազի նալթարդըյունահանուով վերակառուցվի նոր պայմաններում, այսինքն՝ անցնեն ծանծաղ հորատումից խոր հորատման, շատրվանային ձևից—պոմպային, մեքենայացված արդըյունահանման,—ստեղծված եր վնասարարական թեորիա այն մասին, վոր ընդհանրապես Գրոզնու ռայոնը հանդոււմ ե։ Այդ թեորիան առաջ բերին ֆնասարարները, վորոնց մենք ճանաչում ենք, վորոնց մենք բռնեցինք, բռնտարկեցինք, սակայն այդ թեորիան տարածվեց բանվորների, կազմակերպութըյունների, մասնագետների միջև և ամբողջովին զինաթափ արավ նրանց նալթի համար մղվող սլաքարում։ Կարիք յեղավ հսկայական պաշար մղել այդ վնասարարական թեորիայի դեմ, բայց և այնպես դեռ այժմ ել մինչև մեր կոնֆերանսը Գրոզնեֆտը իրական տեղաշարժում ձեռք չի բերել։

Ահա այդ յերկու ծայրահեղութիւնների՝ Սեւկալուզիի, վորը ձեռք ե բերել առաջին հաջողութիւնները և Գրոզնեֆտի, վորն այդ հաջողութիւնները դեռ չունի,—դասավորվում են արդունաբերութեան միացած ճյուղերը, նայած ձեռնարկութիւնների, կազմակերպութիւնների և տնտեսավարների աշխատանքին և այն ուղադրութեանը, ոգնութեանը և ղեկավարութեանը, վորը տրվել է նրանց։

Մեր արդյունաբերության աշխատանքում յեղած խոշոր փոփոխությունը կայանում է նրանում, Վոր ինքնարժեքի գործում, աշխատանքի արտադրողականության յեղ արտադրանքի վաճառքի մեջ մենք ունենք սկզբունքային փոփոխություն: Մենք ունենք նոր վորակ, ընդ վորում այդ փոփոխությունը մենք ունենք առաջին անգամ վերջին տարիների ընթացքում:

Այն ժամանակ, յերբ բոլոր վերջին տարիները ընթացեում
մենք ունեյինք ինքնարժեքի աճում և աշխատանքի արտադրողա-
կանության սնկում և՛ ածխի, և՛ նավթի նկատմամբ, վերջին
տարիները ընթացեում—1932 և մանավանդ 1933 թ. այդ աս-
պարիզում մենք ունենք վորակական ցուցանիշների արմատական
բեկումն: Շատ կարեւոր եւ այդ մատնանշել այն պատճառով,
վոր արդյունաբերության (ածխի, մեքենաշինության և մի-
շարք ուրիշ) ճյուղերում յեղած աշխուժացումը, վորի մասին յես
առում եյի ձեզ, հիմնված եւ վոչ թե ժամանակավոր կամ սլա-
տահական պայմանների վրա, այլ դա արդյունաբերության աշ-
խատանքի ղեկավարության բարեւալման արդյունքն եւ, և դա
իր արտացոլումը գտաւ վորակական ցուցանիշներում:

Իրոք, յեթե մենք վերցնենք ածուխը (1933 թվի տվյալներով), ապա մենք ունենք ինքնարժեքի իջեցում 6,7 տոկոսով և

աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը 12,1 տոկոսով, մեքենաշինության ասպարիզում—7,5 տոկոսով, ինքնարժեքի իջեցում և աշխատանքի արտադրողականության բարձրացում 30 տոկոսով, գյուղատնտեսական մեքենաշինության ասպարիզում—ինքնարժեքի իջեցում 23 տոկոսով և աշխատանքի արտադրողականության աճ 20 տոկոսով, էլեկտրոններ-գիայի ասպարիզում—ինքնարժեքի իջեցում 7,5 տոկոսով և այլն: Նալիթը ընդհանրապես, տվեց ինքնարժեքի աճ 36 տոկոսով: Յեվ դա նրա շնորհիվ, վոր նա չեք վերականգնվել:

Անկասկած, մեծ դեր խաղաց ինքնարժեքի իշխեցման և աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման մեջ գործադրումների, խոտանի դեմ սլաքաբերու գեկրեաի գործադրումը և ձեռնարկությունների աշխատանքի մասին ընկ. Ստալինի վեց պայմանների անցկացումը:

Ընդ վորում բնորոշն այն է, վոր, չնայած վերջին տարիներում ունեցած արտադրանքի աճին, մենք աշխատում ենք բանվորներին նույն կադրերի հետ, վորոնց մենք ունեյինք 1931—1932 թվին, Յեվ մենք արտադրում ենք ավելի շատ, ավելի եժան լավ ավելի լավ:

Յեւ վ քանակական և՛ վորակական այդ հաջողությունները, վոր մենք ունենք արդյունաբերության մեջ, ձեռք են բերված սանձարձակության, մանր բուրժուական դատարկապորտության և պատռուվածության դեմ մղված պայքարի հետևանքով, վորոնք մուտք են գործում մեր գործարանները գյուղից։ Անկասկած մուտք են գործում մեր ձեռնարկություններում, նա մեծ է աղտոտվածությունը մեր ձեռնարկություններում, նա մեծ է և այժմ և անդրադառնում է մեր ձեռնարկությունների աշխատանքի վրա։

Մոտավորապես, մեկ տարի առաջ, յես ամեն կերպ հար-
ցուվործ եյի անում Շախտի կազմակերպւթյան քարտուղար
Կոլոտիլինին. թե ինչո՞ւ, յերբ մեքենայացումն ավելի յե, սար-
քավորումը բարելավվում ե, բանվորներն ավելի յեն, իսկ շախ-
տերի աշխատանքը գնում ե դեպի ցած: Յեմ քանի անգամ յես
ցանկացա ճիշտ պատասխան ստանալ, բայց և այնպես ճիշտ պա-
տասխան չեմ ստացել: Վորպէս պատասխան բերվում եյին բազ-
մաթիւ պատճառներ, ամեն տեսակ տեխնիկական անհամա-
ձայնություններ, եյապէս՝ ամեն տեսակ դատարկաբանություն-
ներ: Իսկ այժմ, հետ նայելով, մենք տեսնում ենք, վոր այն-
տեղ մեծ եր ադոտոմիածությունը, փնասարարական աշխատանքը
գոյություն ունեւ Շախտում, Գրոգնեֆտում՝ մինչև ամենաւորքը
մեքենայի, սոսորի նկատմամբ: Դասակարգային զգաստության

րամասի վողջ կուսակազմակերպության ուժերը չնետվեն դեպի այդ գործը, ապա մենք նրան չենք կարող դուրս բերել միայն յերկաթուղային կուսակազմակերպության ուժերով: Կի և ժողկոմխորհի վորոշմամբ կազմակերպված քաղաքաժիններն արդեն վորոշ արդյունքներ են ձեռք բերել աշխատանքում: Կասկած չկա, վոր մեր յերկաթուղային քաղաքաժինի աշխատանքում կան աշխատանքի մի շարք լավ որինակներ, կան աշխատանքի հասարակական նշանակություն ունեցող որինակներ, վոր առաջ են քաշվել քաղաքաժին կողմից, որինակ, դիսպետչեր Կուտաֆինի մեթոդը, վորը պարզեցնում և կրճատում է վագոնների դասավորումը, նրանց ավելի արագ տեղափոխությունը դեպի նշանակված վայրերը: Անկասկած է, վոր այդ հարցում կա վորոշ առաջադիմություն, բայց դեռ բավական չէ, և պետք է ասել, վոր տեղական կազմակերպությունները՝ տերիտորիալ, քաղաքային, ռայոնական, ՄՏ կայանների, սովխոզների քաղաքաժինները պետք է հասկանան, վոր յեթե մենք մեր ամբողջ մասսայով, մեր ամբողջ ուժով չդիմենք բարելավելու տրանսպորտի գործը, մենք նրան տեղից չենք շարժի: Յերբեմն մտածում են, թե ինչպես կարելի յե ոգնել յերկաթուղային տրանսպորտի աշխատանքին, յերբ նա ունի իր կարգերը, իր քաղաքաժինները և այլն: Այդ դատողությունները նույնպես ճիշտ չեն, ինչպես ճիշտ չէին նման դատողությունները ՄՏ կայանների և սովխոզների վերաբերմամբ: Յեվ յեթե մենք մեր ուժերով չողենք տրանսպորտին, ինչպես այդ արինք գյուղատնտեսության նկատմամբ, ապա մենք չենք լուծի այդ խոշորագույն խնդիրը: Պետք է, նախ և առաջ, ողնել յերկաթուղուն, մինչև վերջը ջախջախել տրանսպորտի մասին Կենտկոմի վորոշումների սարքոտածը, վորը դեռ ամբողջովին չի հաղթահարված:

Վորոշ չափով լավ է ջրային տնտեսության գործը: Բայց, պետք է ասել, այստեղ ել դանդաղաշարժությունը, բյուրոկրատիզմը, քաջշուկը, ուղղակի սարքոտածն ավելի պակաս չէ, քան յերկաթուղային տրանսպորտում:

Դեռ պետք եր ասել նաև անուշխ տրանսպորտի, ճանապարհների, ձիերի, ավտոմոբիլների, այն բոլորի մասին, վորից կադմվում է մեր բեռների փոխադրումը կոլխոզներից մինչև յերկաթուղին:

Այստեղ կան ամեն տեսակ մոմենտներ, սկսած ձիերից, բեռնիչներից, սայլերից, բեռնումից, այդ գործի մեքենայացումից, և անուշխ տրանսպորտի այդ հսկայական վողջ ապարատը աշխատում է խայտառակորեն: Յեռ չեմ խոսում արդեն այս մա-

սին, վոր կոլխոզներում փշանում է մեծ քանակությամբ բանջարեղեն, բայց հենց քաղաքում ել մենք շատ հաճախ դեմ ենք առնում տրանսպորտի աշխատանքին, և յերբեմն չենք կատարում ամենատարական պահանջները, առանց վորոնց չի կարող պարել քաղաքը: Վերցնենք Ռոստովը, նա բառիս բուն նշանակությամբ խեղդվում է կեղտոտությունների մեջ միայն այն պատճառով, վոր չեն բավականացնում փոխադրական միջոցները՝ աղտոտությունները քաղաքի սահմաններից դուրս տանելու համար:

Տրանսպորտի հարցն ամբողջովին դա մի հարց է, վորը կանգնում է մեր առաջ վորպես մոտիկ ժամանակվա հիմնական խնդիրներից մեկը, վորպես մի խնդիր, առանց վորի չի կարող վճռականորեն բարելավվել շրջանառությունը քաղաքի և գյուղի վճռականորեն բարելավվել բանվորների և կոլմիջև, չի կարող վճռականորեն բարելավվել բոլոր աշխատավորխոզնիկների բարորությունը, բարելավվել պայմանները, չի ների կյանքի նյութական-կուլտուրական փոխությունը, կարող ամրապնդվել բանվորների և գյուղացիների միությունը, վորի մասին ասում են Կենտկոմի թեզիսներ, վորովհետև այդ միության հիմքում գտնվում է վոչ միայն արտադրական կապը, այլ և կապը ապրանքաշրջանառության հիման վրա:

Ապրանքաշրջանառության և, ամենից առաջ, գյուղի ապրանքաշրջանառության վերաբերմամբ: Գյուղում այդ հարցն կանալու համար առաջ կբերեմ յերեք հիմնական թիվ: 1931 թվին գյուղին տրված եր ընդամենը 531 միլիոն ուրբլու ալթին, 1932 թվին՝ 408 միլիոն ուրբլու և 1933 թվին — 861 միլիոն ուրբլու — համարյա յերկու անգամ ավելի, քան 1931 թվին: Բնորոշն այն է, վոր 1932 թվին գյուղի մատակարարումը խիստ կրճատված եր՝ սարքոտած դեմ պայքար մղելու ժամանակ սարքոտածային ռայոններն ապրանքներ տանելու արգելքի հետևանքով և բնորոշ է, վոր ապրանքային ռեսուրսները 1933 թվին զգալիորեն աճեցին: Անկասկած է, վոր վերջին տարվա ընթացքում գյուղում և քաղաքում լրջորեն ավելացել է այդ ապրանքների մատակարարումը: Այն սուր դրությունը արդապրանքների նկատմամբ, վոր կար յերկու տարեթվում առաջ, այժմ չկա: Գյուղի ապրանքների մատակարարումն այժմ ավելի լավ է, ապրանքներն ավելի շատ են, ապրանք անցկացնող ցանցն աճել է:

Վերջին յերկու տարվա ընթացքում արմատապես փոխվել է պետառևտրի և կոոպերացիայի փոխհարաբերությունը: Կոո-

Յես չեմ ուզում խոսել ռազիտի, կինոյի և տեխնիկայի ու կուլտուրայի մյուս բոլոր նվաճումների մասին մեր գյուղում: Այդ շարժումը հատկապես ուժեղացավ քաղաքի աշխատողների գալու առթիվ, վորոնց ձեռքում նա (շարժումը) հանդիսանում է խոշորագույն զենք — այստեղ անպայման խոշորագույն առաջխաղացում կա:

Յեթե տանք մեր անտեսական շինարարության հանրագումարը վերջին ժամանակաշրջանում, ապա, ինձ թվում է, վոր մենք առաջին հնգամյակի ընթացքում, ամբողջ վերջին ժամանակաշրջանում ձեռք բերինք վերակառուցողական խոշորագույն առաջխաղացումներ թե՛ գյուղատնտեսության և թե՛ արդյունաբերության մեջ, վոր մենք հետագայում առաջ շարժվելու բոլոր նախադրյալներն ունենք: Մենք կարող ենք յերկրամասի գյուղատնտեսության բարձրացման վերաբերյալ յեզրակացությունը տարածել արդյունաբերության և տնտեսության մի շարք ուրիշ ճյուղերի վրա: Յեկրամասը գտնվում է վերեփի համբին: Դա թերեմա մեր ամբողջ աշխատանքի ամենաբնորոշ գործն է: Նա հիմնված է ամենալայն մասսաների ֆաղափական խոշորագույն առաջխաղացումների վրա, արտադրական յեվ կուլտուրական նոր բարձրացման վրա: Դա հաստատվում է մեր աշխատանքի բառացիորեն յուրաքանչյուր առանձին ճյուղի վերլուծմամբ, քննարկմամբ:

Յեկրամասի ժողովրդատնտեսական աշխատանքների յերկրորդ հնգամյակի պլանը, վորը մենք նշում ենք և առաջարկում ենք կոնֆերանսի հաստատմանը, հիմնականում յերակետ ունի այն, վոր մենք արդեն մոտակա տարիներում, մոտակա տարում կկարողանանք աճման ավելի արագ տեմպերի հասնել թե՛ արդյունաբերության և թե՛ գյուղատնտեսության ասպարիզում, քան վերջին տարում: Ասենք, արդյունաբերության վերաբերմամբ ընդհանուր արտադրանքի միջին աճը մենք նշում ենք 25 տոկոս հնգամյակի մնացած տարիներում: Մենք զբաղվում ենք, վոր գյուղատնտեսության մեջ աճումն ավելի արագ պետք է գնա, և գլխավորապես ու նախ և առաջ բերքատվության բարձրացման ու անասնապահության արդյունաբերության ասպարիզում: Հնգամյակի վերջում մի հեկտարից մենք պետք է ստանանք 12 ցենտներ հացահատիկ, պահելով տարածությունների կայունացումը մոտավորապես 1932 թվի մակարդակին:

Պետք է արդյունաբերության գծով ելի կառուցել մի շարք ձեռնարկություններ: Յեթե մենք գտնում ենք, վոր յերկրա-

մասի մի մասը — Ռոստով, Տագանրոգ, Շախտի — կազմում են պրոլետարական ամուր բռնուցք, յեթե մեր յերկրամասի հյուսիսում կառուցվում է արհեստական հյուսվածքների հողորագույն գործարան, ապա կուբանում պահանջվում է ամրացնել արդյունաբերական հենակետը, կրամետաղի ռալոնում պետք է կառուցել խոշոր գործարան կամ կոմբինատ վորակա վորված կաղերերով: Պետք է ստեղծել պրոլետարական հենակետներ մի շարք այլ կետերում նաև յերկաթուղու նկատմամբ Սալսկու ուղղությամբ:

Յես կարծում եմ, վոր մենք մատնանշած տեմպերը վերցնելու և այդ ծրագիրը կատարելու բոլոր պայմաններն ունենք: Յեթե մենք ճիշտ ենք գնահատում դրությունը յերկրամասում, ճիշտ ենք գնահատում յերկրամասի տնտեսության առանձին ճյուղերի դրությունը, ապա մենք բոլոր հնարավորություններն ունենք, վորպեսզի մենք գնանք միջին մակարդակով ամբողջ յերկրի հետ միասին: Մենք պետք է վերջ տանք արդյունաբերական շինարարության այն հետամնացությունը, վորը նախապես շինարարության այն հետամնացություն: 1-ին պատմականորեն ստեղծվել էր Հյուսիսային Կովկասում, շինհնգամյակի ընթացքում կառուցվում էր Ուրալ-Կուզբասը, շինարարությունը տարվում էր Արևելքում և Ուկրաինայում, նախապես Կովկասը վորոշ չափով մի կողմ էր մնացել: Իսկ Հյուսիսային Կովկասը մեր յերկրամասում, մեր կարծիքով, միանգամայն այժմ կենտրոնի թեզիսներում, արդյունաբերական լայն շինարարության անհրաժեշտությունն արդյունաբերական տեսակետից յայնպիսի հետամնաց յերկրամասում, ինչպիսին է Հյուսիսային Կովկասը:

4. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՅՈՒՄԸ ՅԵՎ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ

Ահա այն բոլորը, ինչ յես ցանկանում եյի ասել մեր տնտեսության հարցերի վերաբերյալ: Այժմ կարող եմ անցնել մեր գործնական աշխատանքի վերակառուցման հարցին և այն թերություններին, վորոնք բավական քանակությամբ գոյություն ունեն այդ աշխատանքում: Իսկապես, մենք այսպիսի տանք մեզ — կարող եյինք այդպեղ անցած տարում հաշվառել շրջանի վերջին մասում ձեռք բերել մեծ հաջողություններ, քան մենք ունենք այսօր: Ինձ թվում է, վոր մենք այդ հարցին պետք է ուղղակի պատասխանենք — կարող եյինք, վորովհետեւ այն անագին ոգնության նեղվածով, վոր ցույց

տովին մեզ յերկիրը, կուսակցությունը, Կենսոկոմը, կառավարութ-
յունը թե՛ մարդկանցով, թե՛ նյութական յեղ թե՛ այլ ամենմի-
ջոցներով, անց կարող ելին մեւ արդունցներով հասնել թե-
կուզ Ուկրաինայի մակարդակին, այսինքն՝ ավելի արագ, ավելի
վնդականորեն վերջ տալին սաբոտաժին յեղ ավելի լավ կազ-
մակերպելին աշխատանքը: Յեղ աշատեղ յես ուզում եմ կանգ
առնել մեր աշխատանքի մի շարք թերությունների վրա, վորոնք
տեղի ունեյին դեռ սաբոտաժի ժամանակ: Չնայած սաբոտաժի
խորտակմանը, չնայած նրան, վոր կուսկազմակերպությունը և
Յերկրկոմը հիմնականում և առանց տատանումների կատարում
եյին Կենսոկոմի ցուցմունքը, ընդունեցին իրենց բոլոր թերու-
թյուններն ու սխալները, մենք միևնույն ժամանակ տեղերում
ունեյինք Կենսոկոմի նշած գծի խեղաթյուրման մի շարք փաս-
տեր: Կային շատ մարդիկ, վորոնք Յերկրկոմի անցկացրածը
կոլխոզների նկատմամբ համարում եյին անկում, գտնում եյին,
վոր դա հակակուսակցական քաղաքականություն եւ Մենք ու-
նեյինք մի շարք վոչ միայն աշխատեղծների ստորին կազմա-
կերպություններում (կոտովշչինա), այլ մենք ունեյինք զգալի
տրամադրություններ, վորոնք սնունդ եյին տալիս «տովմաշեղ-
շչինային, սմիրնովշչինային», և ամեն տեսակ այլ ոպորտունիս-
տական տրամադրություններ: Դա, անկասկած, ալ ոպորտունիս-
տական գիծ եր, դա աշխատեղծ եր, դա այն գլխավոր վտանգն
եր, վորը խանգարում եր մեզ իրականացնելու կուսակցու-
թյան գիծը:

Յերկրկուսը համառորեն և հետեւողականորեն պայքարում
էր ինչպես աջ վտանգի դեմ — վորպես գլխավոր վտանգ, այն-
պես եւ «ձախլիկ» ցատկումների դեմ: Դա կարելի չէ ստուգել
փաստաթղթերով, դուրս այդ գիտեք նաև ձեր գործնական աշ-
խատանքից:

կարող եք կարգալ ընկեր Սերգեյեվի նամակում, թե ինչպես ունեցած հացը ծախսում եյին, ինչքան ուղեք, ինչպես ուղեք — վատնում եյին, բայց կանխավաճար չեյին տալիս: Մինչդեռ, մեր կուսակցութեան քաղաքական գիծը գյուղացիութեան նկատմամբ հենց այն է, վոր կախածի համեմատ տրվի այդ 10 տոկոսը, մինչև յեկամուտները վերջնական բաշխումը, վորպեսզի կոլխոզնիկը հացի կարիք չզգա:

Լավ է, վոր մենք կատարում ենք հացամթերումները: Ահա՛ դին նվաճում է, վոր մենք այդ հարցում ուժերի ահազին մոբիլիզացիա ունենք, բայց մենք պետք է լավ հիշենք նաև կանխավաճար տալու գիծը: Այստեղ նույնպես տեղի ունեցան խեղաթյուրումներ, վորոնք մեր աշխատանքում վոչ թե պլյուս, այլ մինուս հանդիսացան: Շատ դեպքերում այնտեղ, վորտեղ կանխավաճար չեյին տալիս, հացը փչացավ, և մենք այնտեղ հարված ստացանք թե հացամթերումներում և թե հենց կոլխոզում:

Ձեզ նույնպես հայտնի յե Կաբարդինո-Բալկարական մարզկոմի վորոշումը դեպի մի բարեխիղճ կոլխոզնիկուհու ցույց տված վերաբերմունքի նկատմամբ, վորին խայտառակ բյուրոկրատիկ վերաբերմունքով բառացիորեն մատնել եյին սովի, քայքայման: Մարզկոմի քարտուղարն ստիպված եր ինքն անձամբ մի քանի անգամ ստուգել այդ գործը, վորպեսզի կատարեյին իր կարգադրությունն այն մասին, վոր այդ կոլխոզնիկուհու վաստակած հացը պետք է տալ իրեն՝ կոլխոզնիկուհուն, վոր նրան ոգնեն խրճիթը կարգի բերելու համար: Իսկ յերբ տեսան, թե լուրջ գործ է, յերբ բռնուցքով խփեցին սեղանին, այն ժամանակ բառացիորեն 12 ժամում սպիտակացրին, մաքրեցին, կարգի բերին խրճիթը, այդ կոլխոզնիկուհուն տվին վառելիք, հաց և այն բոլորը, ինչ ահրաժեշտ է: Այսպիսի բյուրոկրատիկ վերաբերմունք դեպի կենդանի մարդիկ և ազնիվ կոլխոզնիկները — դա մեր վերաբերմունքը չե և դրա հետ մենք չենք կարող հաշտվել:

Յես ցանկանում եմ մի հարց ել բարձրացնել — դա մեր վերաբերմունքն է դեպի պլանը:

Ուսելով հացամթերումների մասին, յես մատնանշեցի, վոր այդտեղ ամբողջովին պարզ է ամեն ինչ — հաստատ կատարում ենք հացամթերումների պլանը և վատ չենք կատարում, բայց ահա ցանքի, աշնանավարի, ցեղի, հնձած տարածությունները վարելու, մոլախոտերի հարցում մենք թույլ ենք տալիս ինչ վոր ազատ վերաբերմունք — ուզում ենք — անում ենք, չենք ուզում — չենք անում: Այո, այդպիսի վերաբերմունք գոյություն ունի, թան-

կազին ընկերներ, Դա բղխում է նրանից, վոր մենք արդեն լավ հասկացանք, թե հացահանձնումը պետք է կատարել, իսկ թե, ասենք, աշնանավարի կամ ցեղի պլանը նույնպիսի որենք է, ինչպես մյուս բոլոր կառավարական որենքները, կուսակցական որենքները — այդ բանը մենք դեռ ամեն անգամ չենք հասկանում: Դա բղխում է նույնպես նրանից, վոր մենք բավարար չափով չենք տիրապետել գյուղատնտեսութեանը, մեր զիտակցութեան խորքում բավարար չափով չգիտենք, վոր յեթե վար չանենք, ապա աշնանը ցանքը կտապալենք, յեկող տարի բերքի գործում կնստենք: Մենք չգիտենք, վոր յեթե աշնանավար չանենք, ապա գարնանը կվիժեցնենք ցանքի ժամկետերը: Բացակայում է այդ բանի հաստատ հասկացողությունը, դրա համար ել այդ հարցի վերաբերյալ հրահանգները սահում են մակերեսով և լրիվ արդյունք չեն տալիս:

Կարելի յեր բերել դարձյալ մի շարք որինակներ — յես կանգ չեմ առնի այդ կարգի սխալների վրա — միայն կասեմ, վոր յեթե մտածենք, կտեսնենք, թե նրանց հիմքում ընկած է թեև շատ անգամ թուլացած, բայց դարձյալ կոլխոզային ձևի գերազանհատումը և թերազնահատումն այն կազմակերպչական աշխատանքի, վորով մենք ապահովում ենք մեր կոլխոզների բոլշևիկացումը և ունեվոր կյանք կոլխոզնիկների համար:

Ել ինչպիսի գծավարություն կա մեր կոլխոզային շինարարութեան գործում: Ինձ թվում է, թե դա խոշոր տնտեսութեան կառավարման հարցն է: Համեմայն դեպս, մենք շտովորեցինք կառավարել խոշոր տնտեսությունը, ինչպես պետք է: Վերկառավարել խոշոր տնտեսությունը, ինչպես հարցերը: Ստիպված ցանքը գյուղատնտեսութեան պլանավորման հարցերը: Ստիպված էս միայն զարմանալ, թե ինչքան վատ են պլանավորում յերկրային կազմակերպչությունները, թե մենք ունենք ռալկոմներ, ՄՏԿ, ունենք խորհրդային և այլ կազմակերպչությունների մի ՄՏԿ, ունենք խորհրդային և այլ կազմակերպչությունների մի ամբողջ ցանց, վորոնք պարտավոր են աշխատել այդ հարցի վրա, բայց վերջիվերջո գալիս են Յերկրկոմ այնպիսի առաջարկություններով, վոր այդ առաջարկությունների համաձայն մի թյուններով, վոր այդ առաջարկությունների բեռնավորումը 7 հեկտար կոլխոզում աշխատունակ կոլխոզնիկի բույսեր, լիսկ մյուս կոլխոհ, վորից 3 հեկտարը շարատունակ բույսեր, լիսկ մյուս կոլխոհում բեռնավորումը դրա կեսն է կամ մի յերրորդը: Նույն բանը լծկանի և այլ տարրերի նկատմամբ: Դա նշանակում է, վոր մենք տվյալ գործը, ինչպես հարկն է, դեռ չգիտենք, չենք տիրապետել նրան:

Այսուհետև խոսենք աշխատանքի հերթականութեան հարցի մասին, այն մասին, վոր միաժամանակ պետք է շողկապել

րակական սեփականությունը, նրա պահպանումը յեվ բարե-
խիղճ վերաբերմունքը դեպի կոլխոզային աշխատանքը:

Պետք է ասեմ, վոր նույն այդ խնդիրը վորոշ չափով վե-
րաբերվում է նաև արդյունաբերությանը: Արդյունաբերու-
թյունն արմատապես փոխվում է — հին բանվորները պետք է
վերակառուցվեն, յերիտասարդ բանվորները պետք է վորակա-
վորվեն, տիրապետեն նոր տեխնիկան: Պահանջվում է վերա-
դաստիարակել ամբողջ շերտերի, և չի կարելի կարծել, վոր այդ
վերադաստիարակումը գնում է հեշտությամբ, ինքն իրեն, ինք-
նահոսով: Վոչ, դա նույնպես դասակարգային պայքարի ամե-
նապատասխանատու տեղամասերից մեկն է, վորի ընթացքում
մարդիկ վերաճուկվում են:

Դա, ըստ ելուծյան, մասսաների սոցիալիստական հասարա-
կակարգի հասարակական աշխատողներ դարձնելու սոցիալիս-
տական վերադաստիակության գործողությունն է, վորն առա-
ջադրել է կուսակցությունը՝ վորպես 2-րդ հնգամյակի խնդիր:

Մեր մասսայական աշխատանքում մենք ունենք ահագին
առաջնադասներ: Այդտեղ արտահայտվում է գյուղում աշ-
խատող մեր քաղբաժինների, ՄՏ կայանների մեծ ծառայու-
թյունը: Կասկածից դուրս է, վոր աշխատանքի վերակառու-
ցումը գյուղում — քաղբաժինների կազմակերպումը, ձեռնար-
կությունների վերակառուցումը կուսակցության վորոշումների
հիման վրա, ծանրության կենտրոնի փոխադրումը ներքև՝
դեպի կուսակցության սկզբնական կազմակերպությունները —
այդ բոլորն ստեղծեցին զգալի առաջնադասում մասսաների
կազմակերպման, մասսայական աշխատանքի և բանվորական ու
կոլխոզային լայն մասսաներին սոցիալիստական շինարարու-
թյան ակտիվ մասնակից դարձնելու գործում:

Ինձ թվում է, թե քառանձնապես պետք է ընդգծել անկու-
սակցական ակտիվի հարցը գյուղում, կոլխոզում: Մոտավորա-
պես մի տարում քաղբաժինները կարողացան կրկնապատկել
յեվ մինչև անգամ յեռապատկել այդ կոլխոզային ակտիվը,
նրանք կարողացան պատրաստել վոչ միայն բրիգադիւրներ,
տրակտորիստներ, այլ և կարողացան համախմբել ակտիվ ան-
միջական աշխատողներից, դաշտավարական բրիգադներից և
հենվել նրանց վրա, վորպես իրենց հիմնական ուժը:

Կոլխոզային ակտիվ ստեղծելու գործում մենք մեծ առաջ-
շարժում ունենք — 250 առաջավոր բրիգադներ, 300 տրակտո-
րային առաջավոր բրիգադներ, «կոլխոզային հին գվարդիա»,
պիոներներ, 150 առաջավոր գյուղխորհուրդներ և կուլտարչա-

վանք — այդ բոլորը մասսաների կազմակերպման, մրցման և
հարվածայնության, ակտիվության ձևեր են, վորոնք կազմա-
կերպում են մեր կազմակերպությունը, մեր քաղբաժինները:

Մենք ձեռնարկություններում ունենք բանվոր դասակարգի
ակտիվության հսկայական աճ: Խոսելով սոցիալիստական մր-
ցության մասին ձեռնարկություններում, պետք է կանգ առ-
նել մրցողների քանակի վրա: Այդ արդեն լուծված խնդիր է:
Պետք է խոսել սոցիալիստական պայմանագրերի վորակի մա-
սին, ղեկավարության վորակի մասին, այդ մրցող խմբակների,
բրիգադների, հարվածայինների վրա հսկողություն ստեղծելու
մասին, պետք է խոսել այն բովանդակության մասին, վորն
խսկապես դրվում է մրցակցության մեջ, վորպեսզի նա լիովին
համապատասխանի այն խնդիրներին, վորոնք կանգնած են կոլ-
համապատասխանի այն խնդիրներին, վորոնք կանգնած են կոլ-
խոզների և արդյունաբերության առաջ: Մեզ մոտ կան թվեր,
խոզների և արդյունաբերության չունեն: Կարևոր է այժմ այդ
վերը վճռական նշանակություն չունեն: Կարևոր է այժմ այդ
մրցակցության բովանդակությունը, վորակը, նրա կազմակերպ-
վածությունը: Սրանում է խնդրի ծանրությունը, սրա-
նում է ամբողջ գործի մեխը: Ըստ վորում պետք է ասել, վոր
ինքը կյանքն է առաջադրում հարվածայնության նոր բովան-
դակություն, բարձրացնում է նրան նոր վորակային աստիճանի
վրա: Վորակի տեսուչները, հին «գվարդիան» իր առաջ խնդիր
ունի հասնել արտադրանքի բարձր վորակին ձեռնարկություն-
ների մասին, առաջացնել իզոտոմյան շարժում: հին բանվորների
մասին, վորոնք փոխադրվում են համար, տեխնիկումներ,
ստեղծնությունը, սոցիալիստական կուլտուրայի վարպետե-
րը, — այս ամբողջ շարժումը գնում է աշխատանքի նոր վո-
րակի ուղղությամբ, տեխնիկային տիրապետելու և կոլխոզնիկ-
ների ու ձեռնարկների բանվորների ամբողջ մասսային աշխա-
տանքի լավագույն վորակի համար պայքարելու գործում առաջ
մղելու ուղղությամբ: Միայն այս շարժման միջոցով մենք կա-
րող ենք վստահել, վոր նոր կադրերի, նոր մարդկանց ստեղծե-
լու մեծագույն խնդիրը մենք կվճենք: հանդիսանում է այն բանի
շարժումը, վոր գալիս է ներքևից, հանդիսանում է այն բանի
յերաշխիքը, վոր այդ դժվարագույն խնդիրը մենք կկատարենք:
Ինձ թվում է, վոր այժմ վոչ մի կասկած չի կարող լինել այն
մասին, վոր մենք ամենակարճ ժամանակամիջոցում, ինչպես
պահանջվում է, տիրապետենք տրակտորին, դազգյահին, մեքե-
նային, յեթե պարզ կերպով տեսնենք, թե ինչ է հարկավոր

անել զըստ համար, յեթե մենք ամուր կերպով կպչենք այդ գործին:

Յեւ կրկնում եմ, վոր մասսայական աշխատանքի հաջողությունների գործում, — վորի մասին խոսում եր «Պրավդան», — գլխավոր ծառայությունն առաջին հերթին պատկանում է քաղաքապետներին: Քաղաքապետները հանդիսանում են այնպիսի աշխատակիցներ, վորոնց աշխատանքի վրձն ավելի յե համապատասխանում ժամանակակից պահանջներին, վորոնք այժմս առաջադրվում են մեր մասսայական, կազմակերպչական և գործնական աշխատանքի վերակառուցման մասին կենտկոմի թեզիսներում:

Յեւ իրոք, ինչո՞ւմ է քաղաքապետների աշխատանքի բնորոշ գիծը: Նրանում, վոր նրանք համարյա չեն զբաղվում գրամուլությամբ: Ճիշտ, ե դեռ կան այնպիսիներ, վորոնք ասում են. «Ի՞նչպես կարող ենք յուր զնալ առանց հրամանների, ի՞նչպես կարող ենք ղեկավարել առանց բանաձևերի»: Սակայն դրանք առանձին բացառություններ են, — վորպես կանոն, բաղաժիճն անմիջապես ղեկավարում է սեղում, կոլխոզնիկների մասնայի մեջ:

Քաղաքապետները մեր խոշորագույն նվաճումն է, մենք քաղաքապետների աշխատանքի փորձն ու մեթոդները պետք է տեղափոխենք մեր տնտեսության բոլոր ճյուղերը:

Այդ ամբողջովին բղխում է նրանից, ինչ ասված է կազմակերպչական հարցերի մասին 17-րդ կուսհամագումարի թեզիսներում:

Յեւ կարծում եմ, վոր կենտրոնական կոմիտեյի թեզիսները և կառավարության վորոշումը նախկին Հյուսիսային կովկասյան յերկրամասը յերկու յերկրամասերի բաժանելու մասին, զգալիորեն հեշտացնում են մեր ղեկավարության գործը, և մենք կարող ենք անել ավելին, հասնել մեծ արդյունքների խորհրդային և տնտեսական ֆրոնտի փոքրացած ճակատամասում: Մեր յերկրամասն այնքան մեծ եր, բաղմապիսի յեր իր եկոնոմիկայով, բազմազգային եր, վոր այդ չեր կարող չգժվարացնել ղեկավարության գործը:

Նոր խնդիրները, նոր պայմանները պահանջում են ընդհանուր ղեկավարությունից վճռականորեն անցնել կոնկրետ ղեկավարության: Ղեկավարությունը գժվարացել է:

Առաջ ամեն ինչ շատ ավելի պարզ եր, չկային 30000 տրակտորներ, վորոնց պետք է վերանորոգել, չկային 300 ՄՏԿ-ներ, չկային 400 սովխոզներ և այս ամբողջը ավտոմոբիլներով, մե-

քենաներով, մարդկանցով: Չե՞ վոր ստեղծված են մոտ 10 հազար նոր խոշոր տնտեսություններ (կոլխոզներ ու սովխոզներ):

Այն կոլխոզը, վոր ցանում է 5 հազար հեկտար — այդ խոշորագույն տնտեսությունն է, այն ՄՏԿ, վորն ունի 40—50 շորագույն տնտեսություններ և իր լրջությամբ խոշորակտորներ — այդ իր հզորությամբ և իր լրջությամբ խոշորագույն գործարանն է և նրան ղեկավարելը շատ դժվար է: Այս ամբողջը պահանջում է կենդանի, կոնկրետ ղեկավարության պայմանների և գործի բոլոր մանրուքների ըմբռնումը:

Կառավարության վորոշումը յերկրամասի բաժանման մասին համարում եմ բացարձականորեն ճիշտ: Այդ զգալի չափով հեշտացնում է ղեկավարությունը: Մեծ հեշտացում մենք ունենք տացնում է ղեկավարությունը: Մեծ հեշտացում ստեղծված է այն բանից, վոր մեր յերկրամասի կազմում է Յեւ կարը Հյուսիսային մարզ, վորն արագորեն ձևակերպվում է: Յեւ կարը ծում եմ, վոր այդ իսկապես խոշորագույն ոգնությունն է, վորը կարող է ուղղել բոլոր թերությունները, այն կտրվածությունն է քաղաքական խնդիրների, կազմակերպչական աշխատանքների և գործնական ղեկավարության միջև, վորն անկասկած տեղի ունի:

Ուկրայնայի փորձը, վորը դեռ անցյալ տարի բաժանվեց մարզերի, թաթարական հանրապետության, Կաբարդինո-Բալկարիայի փորձը — նրանք ավելի սահմանափակված են գյուղատնտեսական բնագավառների ծավալով, — անկասկած ցույց տվեց նրանց հսկայական առավելությունները ղեկավարման մասալարիզում: Մարզերի ստեղծումն Ուկրայնայում հանդիսանում է այն լուրջ պատճառներից մեկը, վորը նպաստեց գյուղատնտեսական տարվա հաջող ավարտմանը Ուկրայնայում:

Նոր բաժանման միջոցին ել մեր յերկրամասը, այնուամենայնիվ մնում է խոշորագույն յերկրամասից մեկը և մեզ վրա ընկած է խոշորագույն պարտավորություններ ցորենի, հացահատիկի և արդյունաբերության ուղղությամբ: Վորպեսզի արդարացնենք այն վստահությունը, վորը ցույց է տվել մեր կազմակերպությանը կենտրոնական կոմիտեն, պետք է աշխատենք ավելի ուժեղ, վորպեսզի դուրս բերենք յերկրամասը մեր Միությունն առաջադր յերկրամասի ու մարզերի շարքը:

Խոսել կարմիր բանակի նշանակության մասին, ճապոնիայի կողմից սպառնացող պատերազմական վտանգի պայմաններում — մեր դեմ զինված հարձակում գործելու խնդրում ճապոնական և գերմանական ֆաշիստների միաձայնության պայմաններում — և գերմանական ֆաշիստների պարզ է:

Այս բոլորը պարտավորեցնում են կուսակցական կազմակերպություններին բազմապատկել իրենց ղգոնությունը և շրջ-

ինչ հնարավոր եւ, վորպեսզի ամբալնովի քաղաքաժիններն — վոր-
պես կուսակցութեան հիմնական կազմակերպիչները կոլխոգ-
ներու — հեղինակութիւնը:

Ինձ թվում է, վոր ՄՏԿ-ներն, սովխոզներն և յերկաթու-
ղային քաղաքաժիններն վերաբերյալ մենք հիմա կարող ենք
ասել, վոր նրանք հաստատուն կերպով գրավել են հեղինակու-
թյուն, մտել են կոլխոզնիկներն և բանվորների ամենախիտ մաս-
սայի մեջ և, անկասկած, առաջին հերթին նրանց և պատկա-
նում այն մեծագուշն նվաճումները ձեռք բերելու ծառայու-
թյունը, վորոնք կան մեր կոլխոզներում և առաջին հերթին
կոլխոզներում անկուսակցական ակտիվ համախմբելու գործում:

Պետք է վճռականորեն վերջ տալ այն խոսակցութիւննե-
րին, ըստ վորն, քաղաքաժինները «կուսակցութեան մասնակցու-
թյամբ, կամ ոգնութեամբ» են վճռում այս կամ այն խնդիրը:
Դա քաղաքաժինների գերի և խնդիրների սխալ ըմբռնողութիւնն
է: Քաղաքաժիններն իրենց ստորին արտադրական միավորների
բջիջների հետ միասին հանդիսանում են մեր Ազով-Սևծովյան
կուսակազմակերպութեան մասը, թեև աշխատում են կուսակցու-
թեան Կենտկոմի կողմից սահմանված հատուկ իրավունքներով:
Յեւ մեր հիմնական խնդիրը հանդիսանում է գործունեութեան
միասնականութիւն մեր աշխատանքի մեջ: Քանի վոր, ինչպես
գրում է ընկ. Սերգեևը իր նամակում, հենց վոր ռայկոմի և
քաղաքաժնի փոխարարներութեան մեջ բացվում է մի վորևէ ճեղք,
իսկույն և յեթ կոլխոզային բջիջը չի կատարում վոչ ռայկոմի
և վոչ էլ քաղաքաժնի վորոշումը՝ հենվելով մերթ մեկի, մերթ
մյուսի վրա:

Մեր ռայկոմները նշանակալից չափով վերակառուցել են
իրենց աշխատանքները: Սակայն յես չեյի ասի, վոր նրանք
այդ արել են ամբողջապես և լիովին: Մեր ռայկոմների նշա-
նակալից մասը — նրանց ճշող մեծամասնութիւնը, կարողա-
ցել են գտնել ճիշտ հանգ, գտնել հարցերի ճիշտ ողակներ,
ճիշտ կազմակերպել իրենց ռայոնի կյանքը ղեկավարելու մի-
ջոցառումները: Նրանք կարողացել են գտնել քաղաքաժինների
հետ աշխատանքի համապատասխան գուգորդում և գործը բա-
վականին լավ է ընթանում: Բայց կան և այնպիսի ռայկոմներ,
վորոնք մինչև հիմա չեն հասկանում փոխարարներութիւնը
քաղաքաժնի հետ և դա, իհարկե, վրասից բացի վոչինչ չի բե-
րում: Վերջապես կա ռայկոմների մի խումբ, վորը մի կողմ է
քաշվել և վորոշել է՝ քանի վոր յեկել են քաղաքաժինները,
նրանք, այսինքն՝ ռայկոմները, առանձին անելիքներ չունեն:

Այդ ռայկոմներն իրենց վրա վերցրել են ինչ վոր համաձայ-
նեցնող հանձնաժողովների դերը, Համաձայնութեան են գալիս,
հաճախ միատեղ ընդունում են վորոշումներ, իսկ այդ վորո-
շումները հաճախ չեն կատարում:

Կուսակցութեան 17-րդ համագումարի առթիվ Կենտկոմի
թեզիսները նշում են կուսակցական կազմակերպութիւնների
վերակառուցման միանգամայն պարզ պատկերը: Այն չափով,
վոր չափով մենք պետք է վերջ տանք սաբոտաժի մնացորդ-
ներին, վերցնենք սաբոտաժի ժառանգութիւնը — այդ չափով էլ
մենք կվերակառուցվենք վորպես նորմալ կուսակցական կազ-
մակերպութիւն և դա միանգամայն ճիշտ է: Կյանքն ինքն է
ստիպել, վոր քաղաքաժիններն զբաղվեն կոլխոզի կյանքի բոլոր
կողմերով: Կոլխոզնիկներին վերադաստիարակելու համար ան-
հրաժեշտ է զբաղվել կուլտուրայի, առողջապահութեան հարցե-
րով, խորհրդային, կոոպերատիվ և բոլոր մյուս հարցերով:
Դրա համար էլ թեզիսներում ցույց են տրված յերկու ուղի-
ներ. ՄՏԿ-ը վերածվում է ռայոնի և քաղաքաժնի՝ ռայկոմի:
Հավանական է, վոր մեզ մոտ քաղաքաժինների մի մասը դառնալու
է այդպիսի ռայկոմներ: ՄՏԿ-ների մեծ մասը, հավանական է,
կզնա յենթառայոնի և քաղաքաժինները՝ յենթառայոնների
վերածման ուղիով: Այդ վերակառուցման մեջ պահանջվում են
մաքսիմալ ջանքեր, ղեկավարութեան միասնականութիւն, բոլ-
շևիկյան ղեկավարութիւն մեր աշխատանքների և գյուղում
տարվող կուսակցական աշխատանքի բոլոր սիտեմների մեջ:
Յես կարծում եմ, ընկերներ, մենք իրավունք ունենք

Յես կարծում եմ, ընկերներ, մենք իրավունք ունենք
ասելու, վոր Հյուսիսային Կովկասը, իսկ հիմա նրա այն մասը,
վորը մնացել է Ազով-Սևծովյան յերկրամասում, Ազով-Սեւ-
ծովյան կուսկազմակերպութիւնը գտնվեց մարտնակ, ըն-
դունակ գտնվեց հանաչելու այն սխալներ, վորոնք թույլ եյին
սրված, ուղղել նրանց, յեւ ինչպես հարկն է, պայքարել կու-
սակցութեան գծի համար: Հենց դա էլ յես կարծում եմ, վոր
հանդիսանում է հիմնական, մեծագույն քաղաքական յեզրա-
կացութիւնը:

Այդ պայքարից, ծանր շրջանից մեր կազմակերպութիւնը
դուրս յեկավ ավելի համախմբված, ավելի միասնական, դասա-
կարգային պայքարի հսկայական փորձ կուտակած և ամրա-
պնդված բոլշևիկ քաղաքաժինների ախպիսի ջոկատներով, վո-
րոնց մեզ ավելի Կենտկոմը:
Մենք հիմք ունենք մեր բանվորներին, մեր կոլխոզնիկներին
առաջիկայում ևս ճիշտ կուսակցական ուղիով տանելու համար:

Ահա այն բոլորը, ինչ յես ցանկանում եյի հաղորդել ձեզ, առանց վորեւ գունավորման, շեշտելով բոլոր բացասական կողմերը նրա համար, վորպեսզի թույլ չտանք վոչ մի հանգստութիւն ու բարեհոգութիւն մեր շարքերում: Յես գտնում եմ, վոր կուսակցութեան Յերկրկումի պարտականութիւնն է իր հաշվետվութեան մեջ դնել բոլոր այդ հարցերը, ապա ընդհանուր գնահատական, վորն ըստ իս պարզ է և բղիթում է մեր կուսակցութեան զրուցեան գնահատականից: Առանձնահատուկ գնահատական մեզ մոտ զգալար թե լինի: Միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է ցույց տալ բոլոր մեծագույն թերութիւնները, յետ մնացող բնագավառները, վորոնք գոյութիւն ունեն մեզ մոտ և վճռականորեն ասել, վոր մեր խնդիրն և հաղթահարել այդ բոլորը:

Ընկերներ, մենք կարող ենք վստահորեն նայել առաջ: Մենք իրոք վոր գտնվում ենք վերելքի վրա յեվ կարող ենք մոտ ժամանակներս ծածկել սարսափալիկ սարժա հետեւումները, ծավալել իսկական հարձակում յեվ Ազով-Սեվծովյան յերկրամասը դարձնել ծաղկող գյուղատնտեսութեան յեվ հզոր արդյունաբերութեան յերկրամաս:

Մենք համոզված ենք, վոր 17-րդ համագումարը և ամբողջ մեր կուսակցութիւնը կհասկանան այն պայմանները, վորոնց մեջ մենք աշխատել ենք, կհասկանան և ճիշտ կգնահատեն մեր պայքարը և մեր ունեցած սխալները: Դա հանդիսացել է և կհանդիսանա լավագույն ոգնութիւնը մեզ՝ մեր հետագա հաղթանակների համար մղվող պայքարում:

Յեվ յես համոզված եմ, վոր մենք կլինենք մեր կուսակցութեան վոչ վատ կազմակերպութիւնը, կլինենք մեր կենտկոմի և մեր առաջնորդ ընկ. Ստալինի ամուր հենաորաններից մեկը: (Յերկարատեվ ծափահարութիւններ, պատգամավորներ կանգնում յեվ ընկ. Շերոյդայելիին ովագիա յեն սարժում):

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0188325

ԳԻՆԸ 35 ԿՈՊ.
Цена 35 коп.

5361-4

Б. П. ШЕБОЛДАЕВ

Д О К Л А Д
НА 1-ой АЗОВО-ЧЕРНОМОРСКОЙ ПАРТКОНФЕРЕНЦИИ

На армянском языке

СКЛАД ИЗДАНИЯ
Ростов на Дону
ул. Ф. Энгельса, 92
П А Р Т И З Д А Т